

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

2366

453

ԱՌՆՋՆՈՐԻ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

Ի ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՄԱՐԹԻԱ Ի ՏՊԵՐՆԵՒ Զ ԸՄԻՆԵՆՏԻՍԵՆ

= 1863 =

491.99.5
Ա-55

2010

w 58

12104

11

Գ Ի Ր

Երևանագիր . Բարեգիր . Նորագիր . Անուշ . Հնչունի . Թի .

Ա.	ա.	ա.	այբ .	ա .	1 .
Բ.	բ.	բ.	բեն .	բբ .	2 .
Գ.	գ.	գ.	գիմ .	գբ .	3 .
Դ.	դ.	դ.	դա .	դբ .	4 .
Ե.	ե.	ե.	եչ .	ե , եէ .	5 .
Զ.	զ.	զ.	զա .	զբ .	6 .
Է.	է.	է.	է .	է .	7 .
Ը.	ը.	ը.	ըթ .	ը .	8 .
Թ.	թ.	թ.	թօ .	թբ .	9 .
Ճ.	ճ.	ճ.	ճէ .	ճբ .	10 .
Ի.	ի.	ի.	ին .	ի .	20 .
Լ.	լ.	լ.	լիւն .	լբ .	30 .
Խ.	խ.	խ.	խէ .	խբ .	40 .
Ճ.	ճ.	ճ.	ճա .	ճբ .	50 .
Կ.	կ.	կ.	կեն .	կբ .	60 .
Հ.	հ.	հ.	հա .	հբ .	70 .
Ճ.	ձ.	ձ.	ձա .	ձբ .	80 .
Ղ.	ղ.	ղ.	ղաա .	ղբ .	90 .
Ճ.	ճ.	ճ.	ճէ .	ճբ .	100 .
Մ.	մ.	մ.	մեն .	մբ .	200 .
Յ.	յ.	յ.	յի .	յբ , եբ .	300 .
Ն.	ն.	ն.	նա .	նբ .	400 .
Շ.	շ.	շ.	շա .	շբ .	500 .
Ո.	ո .	ո .	ոա .	ո , ոա .	600 .
Չ.	չ .	չ .	չա .	չբ .	700 .
Պ.	պ .	պ .	պէ .	պբ .	800 .
Ղ.	ղ .	ղ .	ղէ .	ղբ .	900 .
Ռ.	ր .	ր .	րա .	րբ .	1000 .
Ս.	ս .	ս .	սէ .	սբ .	2000 .
Վ.	վ .	վ .	վա .	վբ .	3000 .
Տ.	տ .	տ .	տիւն .	տբ .	4000 .
Ր.	ր .	ր .	րէ .	րբ .	5000 .
Ց.	ց .	ց .	ցա .	ցբ .	6000 .
Լ.	լ .	լ .	լիւն .	լբ , ուլբ .	7000 .
Փ.	փ .	փ .	փա .	փբ .	8000 .
Ք.	ք .	ք .	քէ .	քբ .	9000 .
Օ.	օ .	օ .	օ .	օ .	
Ֆ.	ֆ .	ֆ .	ֆէ .	ֆբ .	

ՁԱՅՆԱԻՈՐ

ա , ե , է , ը , ի , ո , օ :

ԵՐԿԻԱՐԲԱՌ

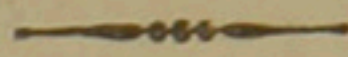
եա , իւ , ոյ , ու :

ԲԱՆԱՁԱՅՆ

բ , գ , դ , զ , թ , ժ , լ , խ , ծ , կ , հ , ձ , ղ , ճ , մ , յ , ն ,
շ , շ , պ , ջ , ռ , ս , վ , տ , ը , ջ , լ , փ , ք , ֆ :

ՄԵՍՆ ԵՌԵՅԻՆ

ԲԵՌԵԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՆՈՒՆ

1. ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ

ՀՈՒՄ	Ի	ԱՅ	ՈՅ	ԱՆ	ԵՐ	ՈՒ
	ԵԶ. ՅՈԳ.	ԵԶ. ՅՈԳ.	ԵԶ. ՅՈԳ.	ԵԶ. ՅՈԳ.	ԵԶ. ՅՈԳ.	ԵԶ. ՅՈԳ.
Ո	— . — ք .	— . — ք .	— . — ք .	ն . անք .	ը . էրք .	— . — ք .
Ո	ի . ից .	այ . այց .	ոյ . ոյց .	ան . անց .	եր . էրց .	ու . ուց .
Գ	իւ . իւք .	աւ . աւք .	ով . ովք .	ամք . ամքք .	երք . էրքք .	ու . ուք .
Բ	է . ից .	այ . այց .	ոյ . ոյց .	անէ . անց .	երէ . էրց .	ուէ . ուց .

2. Փոփոխութիւնք վերջաւանի յայնաորայ և երկարութիւնք .

Ի — Ի . Ե . եգ . իգի . սէր . սիրոյ . էղէզն . էղէզան :	ԵԱ — Ե . կէանք . կէնաց :
” — Ե . Հէղինէ . Հէղինէայ :	” — Ե . հրէայ . հրէի :
Ի — Ը . բիծ . բծի . գիր . գրոյ :	ԻԻ — ՈՒ . հովիւ . հովիւի :
” — Ե . բարի . բարեաւ . բարեայ :	” — Ե . սին . սնան . ալիւր . ալէր :
” — Ի . բարի . բարոյ . բարսով :	ՈՅ — ՈՒ . կոյր . կորի . լոյս . լոսոյ :
	ՈՒ — Ը . խաւ . խլի . ջար . ջրոյ :

ԱՌԱՋԻՆ ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ — Ի

3. ԱՅՐ

Ելանի .	Այր .	Յոգնակի .
Ուղական .	Այր .	Այր .
Սեռական .	Այրի .	Այրի .
Գործիական .	Այրի- .	Այրի- .
Բացառական .	Այրէ .	Այրի .
Հայցական .	ՎԱյր . այր .	ՎԱյրս . այրս .
Տրական .	Այր . այրի .	Այրս . այրից .
Ներգոյական .	Այր . յայրի .	Այրս :

4. Ասանի իւր ճիշտութիւն շար բառեր .

Արքայ . արքայի :	Մարգարէ . էի :	Շէն . շինի :
Մայր . մայրի :	Աղօթք . թից :	Ատեան . տենի :
Իժ . իժի :	Ինչք . ընչից :	Համբոյր . բուրի :
Ուխտ . ուխտի :	Սիրտ . սրտի :	Վաղիւ . զուի :

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ - ԱՅ

5. ՏԻՏԱՆ

Ելակի .		Յոգնակի .
Ո՛ւլ .	Տիտան .	Տիտանո՛ .
Սե՛ւ .	Տիտանայ ,	Տիտանայ ,
Գործ .	Տիտանա՛ւ ,	Տիտանո՛ւ , Տիտանո՛ւլ ,
Բայ .	՛ի Տիտանայ .	՛ի Տիտանայ .
Հայց .	դ Տիտան ,	դ Տիտանա ,
Տր՛ւ .	՛ի Տիտան , Տիտանայ ,	՛ի Տիտանա , Տիտանայ ,
Ներգ .	՛ի Տիտան , ՛ի Տիտանի .	՛ի Տիտանա :

6. Ասանի իւ հոլովին յարոնի անոննէրն .

Հայկ , Հայկայ :	Հոլիսիսիմէ , Հոլիսիսիմեայ :
Արամ , Արամայ :	Տիգրանուհի , Տիգրանուհեայ :
Տիգրան , Տիգրանայ ,	Մարք , Մարայ : Մոկք , Մոկայ :
Տրդատ , Տրդատայ :	Միջագեայք , Միջագեայց :
Այրարատ , Այրարատայ :	Սիւնիք , Սիւնեայ :
Յովսէփ , Յովսէփայ :	Մասիս՝ Մասիք , Մասեայ :
Անահիտ , Անահիտայ :	Աթէնք , Աթենայ՝ Աթենայ :

7. ԱՂԳ

Ելակի .		Յոգնակի .
Ո՛ւլ .	Աղգ .	Աղգո՛ .
Սե՛ւ .	Աղգի ,	Աղգայ ,
Գործ .	Աղգա՛ւ ,	Աղգո՛ւ , աղգո՛ւլ ,
Բայ .	յԱղգի .	յԱղգայ .
Հայց .	դ Աղգ , աղգ ,	դ Աղգս , աղգս ,
Տր՛ւ .	յԱղգ , աղգի ,	յԱղգս , աղգայ ,
Ներգ .	յԱղգ , յաղգի .	յԱղգս :

8. Ասանի իւ հոլովին շար հասարակի բարեր .

Կարգ , կարգի , գաւ :	Աղաչանք , աղաչանայ :
Քաղաք , զարքի , զարքաւ :	Էգ , իգի , իգաւ :
Իր , իրի , իրաւ :	Բժիշկ , բժշկի , կաւ :
Լեզու , լեզուի , զուաւ :	Բաղում , բաղմի , մաւ :
Խաւար , արի , արաւ :	Կեանք , կենայ :
Աչք , աչայ : Կամք , կամայ :	Հովիւ , հովուի , ուաւ :
Փառք , փառայ :	Վարագայր , գուրի , գուրաւ :

ԵՐՐՈՐԴ ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ - ՈՅ

9. ՄԱՐԴ

Ելակի .

Յգնակի .

Ուլ .	Մարդ .	Մարդ .
Սե .	Մարդոյ ,	Մարդոյ ,
Գրծ .	Մարդով ,	Մարդով , մարդօք ,
Բայ .	'ի Մարդոյ .	'ի Մարդոյ .
Հայ .	դ Մարդ , մարդ ,	դ Մարդս , մարդս ,
Տր .	'ի Մարդ , մարդոյ ,	'ի Մարդս , մարդոյ ,
Ներգ .	'ի Մարդ , 'ի մարդում .	'ի Մարդս :

10. Ասանկի իւ հոլովին շար Բաւեր .

Ատուած , Ատուածոյ :	Պահք , պահոյ :
Ատուած , Ատուածոյ :	Դժոխք , դժոխոյ :
Հարաւ , հարաւոյ :	Սէր , սիրոյ :
Ծեր , ծերոյ :	Վերին , վերնոյ :
Ձի , ձիոյ : Լի , լիոյ :	Հուր , հրոյ : Սեաւ սեւոյ :
Ուս , ուսոյ :	Թիւ , թւոյ կամ թւոյ :
Չաւ , ձաւոյ :	Լոյս , լուսոյ :

11. ԲԱՐԻ

Ելակի .

Յգնակի .

Ո .	Բարի .	Բարի .
Ս .	Բարոյ , բարով ,	Բարոյ , բարեաց ,
Գ .	Բարով , բարեաւ ,	Բարովք , բարեօք ,
Բ .	'ի Բարոյ , 'ի բարով .	'ի Բարոյ , 'ի բարեաց .
Հ .	դ Բարի , բարի ,	դ Բարիս , բարիս ,
Տ .	'ի Բարի , բարւոյ , ւով ,	'ի Բարիս , բարւոյ , եաց ,
Ն .	'ի Բարի , 'ի բարւով .	'ի Բարիս :

12. Ասանկի իւ հոլովին Բաղձանկի ի վերջի Բաւերն .

Այդի , ւոյ , եաւ :	Փոշի , փոշւոյ , ւով :
Գինի , ւոյ , եաւ :	Որդի , ւոյ , ւով :
Եկեղեցի , ւոյ , եաւ :	Հողի , ւոյ , ւով :
Սիրելի , ւոյ , եաւ :	Վրացի , ւոյ , ւով , եաւ :
Տարի , ւոյ , եաւ :	Եղիպտացի , ւոյ :
Տեղի , ւոյ , եաւ :	Աւեախք , եաց :
Ոսկի , ւոյ , եաւ :	Կարծիք , եաց :

13. ՍԵՐՄՆ

Ելակի .

Յոգնակի .

ՈՂ .	Սերմն , սերմ .	Սերմանք , սերմանք .
Սեռ .	Սերման ,	Սերմանց ,
Գործ .	Սերմանք ,	Սերմանքք ,
Բայ .	'ի Սերմանէ .	'ի Սերմանց .
Հայց .	դ Սերմն , սերմն ,	դ Սերմանա , սերմանա ,
Տրա .	'ի Սերմն , սերման ,	'ի Սերմանա , սերմանց ,
Ներգ .	'ի Սերմն , 'ի սերման .	'ի Սերմանա :

14. Ասանկի իւ հոլովէն ըն վերջով Բառերն .

Կողմն , ման , մանք , մուկք :	Աղջիկ , աղջկան , կուկք :
Հիմն , հիման , մուկք :	Մանուկ , մանկան , կուկք :
Ամառն . Չմեռն , բան , բուկք :	Տուն , տան , տուկք :
Սկիզբն , սկզբան , բուկք :	Գարուն , գարնան , ուկք :
Դուռն , դրան , դրուկք ,	Անուն , ուան , անք , ուկք :
դուրք , դրաց :	Մահ , ուան , ուանք , ուկք :
Նուռն , նուան , նուուկք :	Իրաւուկք , իրաւանց :
Պաշտումն , տման , տմուկք :	Պաշտօն , տաման , տօնք :

15. ԱՐԻԻՆ

Ելակի .

Յոգնակի .

ՈՂ .	Արի-ն .	Արի-նք .
Սեռ .	Արեան ,	Արեանց ,
Գործ .	Արեամք ,	Արեամքք ,
Բայ .	յԱրեանէ .	յԱրեանց .
Հայց .	դ Արիւն , արիւն ,	դ Արիւնա , արիւնա ,
Տրա .	յԱրիւն , արեան ,	յԱրիւնա , արեանց ,
Ներգ .	յԱրիւն , յարեան .	յԱրիւնա :

16. Ասանկի իւ հոլովէն իւն վերջով Բառերն .

Զօրութիւն , զօրութեան :	Հանգիստ , տեան , տենէ :
Մեծութիւն , մեծութեան :	Գալուստ , լատեան , տենէ :
Չի-ն , ձեան , 'ի ձեանէ :	Ժողովուրդ , վրդեան :
Սիւն , սեան , 'ի սեանէ :	Ծնունդ , ծննդեան , դենէ :
Ստին , ստեան , 'ի ստենէ :	Վաղիւ , զուեան , ուենէ :
Տեսիլ , տեսլեան , 'ի տեսլենէ :	Տիւ , տունջեան , ջենէ :

17. ԱՆՁՆ

Եղակի .

Յոգնակի .

Ն .	Անձն .	Անձինք , անձոսնք .
Սեռ .	Անձին ,	Անձանց ,
Գործ .	Անձամբ ,	Անձամբք ,
Բայ .	յԱնձնէ .	յԱնձանց .
Հայց .	դ Անձն , անձն ,	դ Անձինս , անձինս ,
Տրս .	յԱնձն , անձին ,	յԱնձինս , անձանց ,
Ներք .	յԱնձն , յանձին .	յԱնձինս :

18. Ասանկի իւր հոլովէն յիւր ըն վերջով բառեր .

Աղն , աղին , աղինք :	Թռուն , թռուին , ունք :
Բեռն , բեռին , բեռինք :	Հարսն , հարսին , ունք :
Գառն , գառին , գառինք :	Մասն , մասին , ունք :
Դաշն , դաշին , դաշինք :	Մատն , մատին , ունք :
Դառն , դառին , դառինք :	Չեռն , ռին , ձեռք , այց :
Եզն , եզին , եզինք :	Ոտն , ոտին , ոտք , ոտից :
Ղեռն , լերին , լերինք :	Տասն , սին , սանք , սունք :

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ - ԵՐ

19. ՀԱՄԵՐ

Եղակի .

Յոգնակի .

Ուղ .	Համր .	Համերք .
Սեռ .	Համեր ,	Համերց , համերաց ,
Գործ .	Համերբ , համերս ,	Համերբք , համերօք ,
Բայ .	ի Համերե .	ի Համերց , ի համերաց .
Հայց .	դ Համր , համր ,	դ Համերս , համերս ,
Տրս .	ի Համր , համեր ,	ի Համերս , համերց , երաց ,
Ներք .	ի Համր , ի համեր .	ի Համերս :

20. Ասանկի իւր հոլովէն ըր , ըլ և ասնի ճը իւր վերջով բառերն .

Աղդր , աղդեր :	Անգղ , անգեղ :
Տարր , տարեր :	Արկղ , արկեղ :
Կայսր , կայսեր :	Ասող , աստեղ :
Ոսկր , ոսկեր : Եղը , եզեր :	Ետղ , ետեղ : Կոճղ , ճեղ :
Դուսար , դասեր :	Ալիւր , ալեր , երբ , իւրբ :
Ուսար , ուստեր :	Աղբիւր , աղբեր :
Վագր , վագեր :	Եղջիւր , եղջեր :

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՀԱԼՈՎՈՒՄՆԵՆ – ՈՒ

21. ԶԱՐԴ

Ելակի .

Յոգնակի .

Ո՛ւլ .	Զարդ .	Զարդ՛ .
Սե՛ւ .	Զարդո՛ւ ,	Զարդո՛ւց ,
Գո՛րծ .	Զարդո՛ւ ,	Զարդո՛ւք ,
Բայ .	'ի Զարդո՛ւէ , 'ի զարդո՛ւ .	'ի Զարդո՛ւց .
Հայց .	զ Զարդ , զարդ ,	զ Զարդս , զարդս ,
Տրա .	'ի Զարդ , զարդու ,	'ի Զարդս , զարդուց ,
Ներգ .	'ի Զարդ , 'ի զարդու .	'ի Զարդս :

22. Ասանի իւ հոլովն իւ Բառեր .

Այգ , այգու :	Գանձ , ձու :	Առիւծ , առիւծու :
Դաս , սու :	Զօր , բու :	Սակաւ , սակաւու :
Զգեստ , զգեստու :		Բարբ . Վարբ , բուց :
Առաւօտ , առաւօտու :		Պարաբ , պարտուց :
Արև , արևու :	Ժամ , մու :	Չէն , ղինու : Գէն , քինու :
Վնաս , սու :	Խրատ , տու :	Աղուէս՝ աղուէս , աղուի-
Ճակատ , ճակատու :		սու՝ աղուէսու :
Նախանձ , նախանձու :		Ուղտ , ուղտու՝ ըղտու :
Ծով , ծովու :	Մահ , հու :	Ցուլ , ցուլ :

23. ՓՈՔԸ

Ելակի .

Յոգնակի .

Ո՛ւլ .	Փոքր .	Փոքրո՛ւք .
Սե՛ւ .	Փոքրո՛ւ ,	Փոքրո՛ւց ,
Գո՛րծ .	Փոքրո՛ւ , փոքրո՛ւք ,	Փոքրո՛ւք՛ ,
Բայ .	'ի Փոքրո՛ւէ , 'ի փոքրո՛ւ .	'ի Փոքրո՛ւց .
Հայց .	զ Փոքր , փոքր ,	զ Փոքրունս , փոքրունս ,
Տրա .	'ի Փոքր , փոքրու ,	'ի Փոքրունս , փոքրուց ,
Ներգ .	'ի Փոքր , 'ի փոքրու .	'ի Փոքրունս :

24. Ասանի իւ հոլովն իւնի իւ ըր վերջով Բառեր .

Թանձր , թանձու , ձուք :	Ճաղր , ճաղու , ղուք :
Ճանր , ճանու , ճանուք :	Մեղր , մեղու , ղուք :
Մանր , մանու , նուք :	Անդորր , դորրու , բուք :
Քաղցր , քաղցու , ցուք :	Բարձր , բարձու , ձամբ ,
Ասր , ասու , ասուք :	ձուք , ձանց :

ՋԱՐՏՈՒՂԻ ՀՈԼՈՎՄՈՒՆԻ

25. ԱՅՐ

Ելակի .

Յեղևակի .

Ո-Ղ .	Այր .	Աբբ .
Սե- .	Առն ,	Արց , արանց ,
Գրծ .	Աբբ , արամբ ,	Աբբբ , արամբբ ,
Բայ .	յԱռնէ .	յԱրց , յարանց .
Հայ .	զԱյր , այր ,	զԱրս , արս ,
Տր .	յԱյր , առն ,	յԱրս , արց , արանց ,
Ներգ .	յԱյր , յառն .	յԱրս :

Տէր , տեառն , տեարբ՝ տերամբ , 'ի տեառնէ , տեարբ ,
տեարց՝ տերանց , տեարբբ՝ տերամբբ :

26. ՀԱՅՐ

Ելակի .

Յեղևակի .

Ո-Ղ .	Հայր .	Հարբ .
Սե- .	Հօր ,	Հարց , հարանց ,
Գրծ .	Հարբ , հարամբ ,	Հարբբ , հարամբբ ,
Բայ .	'ի Հօրէ .	'ի Հարց , 'ի հարանց .
Հայ .	զՀայր , հայր ,	զՀարս , հարս ,
Տր .	'ի Հայր , հօր ,	'ի Հարս , հարց , հարանց ,
Ներգ .	'ի Հայր , 'ի հօր .	'ի Հարս :

Մայր , մօր , մարբ , 'ի մօրէ , մարբ , մարց , մարբբ :
Եղբայր , եղբօր , եղբարբ , յեղբօրէ , եղբարբ , եղբարց :

27. ԿԻՆ

Ելակի .

Յեղևակի .

Ո .	Կին .	Կանայք .
Ս .	Կնոջ ,	Կանայց , կանանց ,
Գ .	Կնաւ , կնոջաւ , կանամբ ,	Կնօք , կանամբբ ,
Բ .	'ի Կնոջէ .	'ի Կանայց , 'ի կանանց .
Հ .	զ Կին , կին ,	զ Կանայս , կանայս ,
Տ .	'ի Կին , կնոջ ,	'ի Կանայս , կանայց , կանանց ,
Ն .	'ի Կին , 'ի կնոջ .	'ի Կանայս :

Տիկին , տիկնոջ , տիկնաւ՝ տիկնոջաւ՝ տիկնամբ , 'ի տիկ-
նոջէ , տիկնայք , տիկնայց՝ տիկնանց , տիկնօք՝ տիկ-
նամբբ , 'ի տիկնայց՝ 'ի տիկնանց :

Ելաի .

Յգնաի .

Ուլ .	Քոյր .	Քորք .
Սէ .	Քոր , բեռ ,	Քորց , բերց , բեռց ,
Գործ .	Քորք , բերք , բեռք ,	Քորքք , բերքք , բեռքք ,
Բայ .	'ի քորէ , 'ի բեռէ .	'ի քորց , 'ի բերց , 'ի բեռց .
Հայց .	Ղ քոյր , բոյր ,	Ղ քորս , բորս ,
Տրա .	'ի քոյր , բոր , բեռ ,	'ի քորս , բորց , բերց , բեռց ,
Ներգ .	'ի քոյր , 'ի բոր , 'ի բեռ .	'ի քորս :

Ելաի .

Յգնաի .

Ուլ .	Օր .	Աւուրք .
Սէ .	Աւուր ,	Աւուրց ,
Գործ .	Աւուրք ,	Աւուրքք ,
Բայ .	յՕրէ .	յԱւուրց .
Հայց .	Ղ Օր , օր ,	Ղ Աւուրս , աւուրս ,
Տրա .	յՕր , աւուր ,	յԱւուրս , աւուրց ,
Ներգ .	յՕր , յաւուր .	յԱւուրս :

Գիւղ՝ գեօղ՝ գեղ , գեղջ , գիւղիւ , 'ի գեղջէ , գիւղք , ից :

31. Թ Ո Ի Ա Կ Ա Ն Ա Ն Ո Ի Ա Ն Ք

Մի , միոյ՝ միում՝ միւջ , միւլ , 'ի միոյ , 'ի միւջ :	Քսան , ի , իւ , ք , ից . Երեօուն , սնի , սնիւ , սունք , սնից . Քառաւուն . Յիսուն . Վաթսուն . Եօթանասուն . Ութսուն . Իննսուն :
Երկու՝ երկուք , երկուց , երկուքք , զերկու , զերկուս :	Երկու հարիւր՝ երկերիւր . Երեք հարիւր . Ինն հարիւր :
Երեք , երկց , երկք , զերիս :	Երկու հազար . Տասն հազար՝ բիւր , ու , ուց . Հարիւր հազար : —
Չորք՝ չորս՝ չորքք , չորից , չորքք , զչորս՝ զչորիս :	Մետասան , ի , իւ , ից . Երկոտասան . Երեքտասան . Չորեքտասան , Հինգտասան . Վեչտասան՝ վեցտասան . Եօթնեւտասան . Ութուտասան . Իննեւտասան . Կամ Տասն և մի , տասն և երկու , Քսան և մի , քսան և երկու :
Հինգ , հնգի , հնգիւ , հինգք , հնգից , հնգիւք :	Հարիւր մի՝ հարիւր և մի , հարիւր երկու՝ հարիւր և երկու :
Վեց , վեցի , իւ , վեցք , ից :	Հազար մի՝ հազար և մի , հազար երկու՝ հազար և երկու :
Եօթն , եօթին , թամբ , եօթանք , թունք , թանց , եօթից :	Երկու հազար և երկու :
Ութ , ութի , իւ , ութք , ից :	
Ինն , ըննի , ըննիւ , ինունք , ինանց՝ ինունց՝ ըննից :	
Տասն , տասին , տասամբ , տասանք , տասունք , աասանց , տասնից :	
Հարիւր , ոյ , հարիւրք , ոց :	
Հազար , ի , աւ , հազարք , աց : —	

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ

Դ Ե Ր Ը Ն Ո Ւ Ն

Դ Ի Մ Ա Կ Ա Ն

Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն Դ Ե Մ Ք

32. Ե Ս

Ե շ ա ի ի .	Յ Գ ն ա ի ի .
Ո-Ղ . Ե ս .	Մ Է ք .
Ս Է ~ . Ի մ ,	Մ Է ր ,
Գ ր թ . Ի ն և ,	Մ և ք , մ Է օ ք ,
Բ ա ց . յ Ի ն է ն .	'ի Մ է ն ջ .
Հ ա ց ց . զ Ի ս ,	զ Մ Է զ ,
Տ ր ա . յ Ի ս , ի ն ձ ,	'ի Մ Է զ , մ Է զ ,
Ն Է ր Գ . յ Ի ս .	'ի Մ Է զ :

Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ Դ Ե Մ Ք

33. Դ Ո Ւ

Ե շ ա ի ի .	Յ Գ ն ա ի ի .
Ո-Ղ . Դ ու .	Դ ու ք .
Ս Է ~ . Ք ո ,	Չ Է ր ,
Գ ր թ . Ք և ,	Չ և ք , ձ Է օ ք ,
Բ ա ց . 'ի Ք է ն .	'ի Չ է ն ջ .
Հ ա ց ց . զ Ք Է զ ,	զ Չ Է զ ,
Տ ր ա . 'ի Ք Է զ , ք Է զ ,	'ի Չ Է զ , ձ Է զ ,
Ն Է ր Գ . 'ի Ք Է զ .	'ի Չ Է զ :

Ե Ր Ր Ո Ր Դ Դ Ե Մ Ք

34. Ի Ն Ք Ն

Ե շ ա ի ի .	Յ Գ ն ա ի ի .
Ո . Ի ն ք ն .	Ի Լ ր Է ա ն ք .
Ս . Ի Լ ր , ի Լ ր Է ա ն ,	Ի Լ ր Է ա ն ց ,
Գ . Ի Լ ր և , ի Լ ր Է ա ւ , Է ա մ ք ,	Ի Լ ր Է ա մ ք ք ,
Բ . յ Ի Լ ր մ է .	յ Ի Լ ր Է ա ն ց .
Հ . զ Ի ն ք ն ,	զ Ի Լ ր Է ա ն ս ,
Տ . յ Ի ն ք ն , ի Լ ր , ի Լ ր Է ա ն ,	յ Ի Լ ր Է ա ն ս , ի Լ ր Է ա ն ց ,
Ն . յ Ի ն ք ն , յ Ի Լ ր , յ Ի Լ ր Է ա ն .	յ Ի Լ ր Է ա ն ս :

Ելակի .	Յոգնակի .
Ուղ . Ինքն .	Ինքեանք .
Սեւ . Ինքեան ,	Ինքեանց ,
Գործ . Ինքեամք ,	Ինքեամքք ,
Բայ . յԻնքենէ .	յԻնքեանց .
Հայց . զԻնքն ,	զԻնքեանս ,
Տրա . յԻնքն , ինքեան ,	յԻնքեանս , ինքեանց
Ներգ . յԻնքն , յինքեան .	յԻնքեանս :

Յ Ո Ւ Յ Ա Կ Ա Ն

35 . Ս Ա , Դ Ա , Ն Ա

Ելակի .	Յոգնակի .
Ուղ . Նա .	Նորա .
Սեւ . Նորա ,	Նոցա ,
Գործ . Նովաւ ,	Նորօք ,
Բայ . ՚ի Նմանէ .	՚ի Նոցանէ .
Հայց . զՆա ,	զՆոսա ,
Տրա . ՚ի Նա , նմա ,	՚ի Նոսա , նոցա ,
Ներգ . ՚ի Նա , ՚ի նմա .	՚ի Նոսա :

Սա , սորա , սովաւ , սորա , սոցա , սորօք :
 Դա , դորա , դովաւ , դորա , դոցա , դորօք :

36 . Ա Յ Ս , Ա Յ Դ , Ա Յ Ն

Ելակի .	Յոգնակի .
Ուղ . Այն .	Այնք , այնօրիկ .
Սեւ . Այնք , այնօրիկ ,	Այնց , այնօցիկ ,
Գործ . Այնու , այնուիկ ,	Այնօքիւք , այնօքիմքք ,
Բայ . յԱյնմ , յայնմիկ , յայնմանէ .	յԱյնց , յայնօցիկ , յայնցանէ .
Հայց . զԱյն ,	զԱյնս , զայնօսիկ ,
Տրա . յԱյն , այնմ , այնմիկ ,	յԱյնս , յայնօսիկ , այնց , այնօցիկ ,
Ներգ . յԱյն , յայնմ , յայնմիկ .	յԱյնս , յայնօսիկ :

Այս , այսք՝ այսօրիկ , այսք՝ այսօքիկ , այսց՝ այսօցիկ :
 Այդ , այդք՝ այդօրիկ , այդք՝ այդօքիկ , այդց՝ այդօցիկ :

37. ՍՈՅՆ, ԴՈՅՆ, ՆՈՅՆ

Ելակի .	Յոգնակի .
Ո . Նոյն .	Նոյնք , նոքին .
Ս . Նորին , նորուն , Նոցին , նոցուն , նոցունց ,	
Գ . Նովին , նովիմք , Նովիմքք , նոքիմքք , նոքումքք ,	
Բ . 'ի Նմին , 'ի նմանէ . 'ի Նոցին , 'ի նոցուն , 'ի նոցունց .	
Հ . զՆոյն ,	զՆոյնս , զնոսին ,
Տ . 'ի Նոյն , նմին ,	'ի Նոյնս , 'ի նոսին , նոցին , նոցուն ,
	նոցունց ,
Ն . 'ի Նոյն , 'ի նմին .	'ի Նոյնս , 'ի նոսին :

Սոյն , սորին՝ սորուն , սոյնք՝ սոքին , սոցին՝ սոցուն՝ սոցունց :

Դոյն , դորին՝ դորուն , դոյնք՝ դոքին , դոցին՝ դոցուն՝ դոցունց :

ՈՐՈՇԻՉ ԿԱՄ ԴԻՄՈՐՈՇ (ՅՕԴ)

38. Ս, Դ, Ն

Տէրս , տէրդ , տէրն . ես տէրս , Մէրս , մէրդ , մէրն :	
դու աւերդ , ինքն տէրն , կամ Ձերս , ձերդ , ձերն :	
իմ՝ քո՝ իւր տէր , կամ սա՝ Սորայս , սորայդ , սորայն :	
դա՝ նա՝ այս՝ այդ՝ այն տէր : Դորայս , դորայդ , դորայն :	
Իմս , իմդ , իմն . սա՝ դա՝ նա՝ Նորայս , նորայդ , նորայն :	
այս՝ այդ՝ այն որ իմ է :	Սոցայս , սոցայդ , սոցայն :
Քոյս , քոյդ , քոյն :	Դոցայս , դոցայդ , դոցայն ,
Իւրս , իւրդ , իւրն :	Նոցայս , նոցայդ , նոցայն :

ՍՏԱՅԱԿԱՆ

39. ԻՄ

Ելակի .	Յոգնակի .
Ուլ .	Իմք .
Սեմ .	Իմոց ,
Գործ .	Իմովք ,
Բայ .	Եիմոց .
Հայ .	զԻմս ,
Տրս .	Եիմ , իմոց , իմում ,
Ներգ .	Եիմս , իմոց ,
	Եիմս :

Քո , քոյոյ , քոյք , քոյոյ : Գորա , գորայոյ , գորայք :
 Մեր , մերոյ , մերք , մերոյ : Նորա , նորայոյ , նորայք :
 Չեր , ձերոյ , ձերք , ձերոյ : Սոցա , սոցայոյ , սոցայք :
 Իւր , իւրոյ , իւրք , իւրոյ : Դոցա , դոցայոյ , դոցայք :
 Սորա , սորայոյ , այք , այոյ : Նոցա , նոցայոյ , նոցայք :

40 . Ք Ո

Ելակի .

Յոգնակի .

Ուլ .	Քո .	Քոյք .
Սէր .	Քոյ .	Քոյ , քոյց ,
Գործ .	Քով ,	Քովք ,
Բայ .	'ի Քոյ , 'ի քու մմէ .	'ի Քոյ , 'ի քոյց .
Հայց .	զ Քո ,	զ Քոյս ,
Տրս .	'ի Քո , քոյ , քում ,	'ի Քոյս , քոյ , քոյց .
Ներգ .	'ի Քո , 'ի քում .	'ի Քոյս :

ՅԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ

41 . Ո Ր

Ելակի .

Յոգնակի .

Ուլ .	Որ . որ , որն որ , անոր .	Որք . որնք .
Սէր .	Որոյ ,	Որոց ,
Գործ .	Որով ,	Որովք ,
Բայ .	յՈրոյ , յորմէ .	յՈրոց .
Հայց .	զՈր , որ ,	զՈրս ,
Տրս .	յՈր , որոյ , որում ,	յՈրս , որոց ,
Ներգ .	յՈր , յորում .	յՈրս :

42 . Ո , Ո Վ

Ելակի .

Յոգնակի .

Ուլ .	Ո , ու . ուլ , ուլ որ , ան որ , որ .	Ոյք . որնք .
Սէր .	Ոյր ,	Ոյց ,
Գործ .	Որով , իւ ,	Որովք ,
Բայ .	յՈւմէ , յումմէ .	յՈյց .
Հայց .	զՈ , զով ,	զՈյս ,
Տրս .	յՈ , յով , ում ,	յՈյս , ոյց ,
Ներգ .	յՈ , յով , յում .	յՈյս :

43. ՋԻ, ՋԻՆԶ, ԻՆԶ

Ելակի .

- Ուլ . Ջի, զինչ, ինչ . ինչ, ինչ որ, ան որ, որ .
- Սեւ . եր, եր ,
- Գործ . Իւ ,
- Բայ . յիմէ .
- Հայց . զինչ, զի, ինչ ,
- Տրա . յինչ, իմ, երուամ, երուամ, հիմ ,
- Ներգ . յինչ, յիմ .

Յոգնակի .

Որբ, որոց (41) . Ոյբ, ոց (42) :

ԱՆՈՐԻՇ

44. ՈՄՆ, ՈՔ

Ելակի .

Յոգնակի .

Ուլ . Ոմն . Տէլլ, Տլ .	Ուք . Տէլլ, Տլ .	Ոմանք . Կանիճլ .
Սեւ . Ուրումն, ուրեմն, Ուրուք ,		Ոմանց ,
Գործ . Ոմամք ,	Ոմամք ,	Ոմամքք ,
Բայ . յՈւմեմնէ .	յՈւմքէ .	յՈմանց .
Հայց . զՈմն ,	զՈւք ,	զՈմանս ,
Տրա . յՈմն, ումեմն ,	յՈւք, ումք ,	յՈմանս, ոմանց ,
Ներգ . յՈմն, յումեմն .	յՈւք, յումք .	յՈմանս :

45. ԻՄՆ, ԻՆԶ

Ելակի .

Ուլ . Իմն . Բան Տլ, Տլ .	Ինչ . Բան Տլ, Տլ .
Սեւ . Իրեմն ,	Իրիք ,
Գործ . Իմամք ,	Իւիք ,
Բայ . յԻմեմնէ .	յԻմքէ .
Հայց . զԻմն, իմն ,	զԻնչ, ինչ ,
Տրա . յԻմն, իմեմն ,	յԻնչ, իմիք, իմք ,
Ներգ . յԻմն, յիմեմն .	յԻնչ, յիմիք, յիմք :

Յոգնակի .

Ոմանք, ոմանց, ոմամքք (44) :

Յոգնակի .

Ո՛ւլ .	Իրեարք .	ամենակիլ .	Միմեանք .	ամենակիլ .
Սե՛ւ .	Իրերաց ,	իրարո՛ւ ,	Միմեանց ,	Տէկէկո՛ւ ,
Գործ .	Իրերօք ,	իրարժով ,	Միմեամքք ,	Տէկէկով ,
Բայ .	յԻրերաց .	իրարժե .	՚ի Միմեանց .	Տէկէկէ .
Հայց .	զԻրեարս ,	իրար ,	զ Միմեանս ,	Տէկէկէ ,
Տրա՛ս .	յԻրեարս ,	իրերաց ,	՚ի Միմեանս ,	միմեանց ,
Ներգ .	յԻրեարս .		՚ի Միմեանս :	

47. ԵՐԿՈՒՅԵԱՆ, ԵՐԿՈՒՅԻՆ

Յոգնակի .

Ո՛ւլ .	Երկոքեան ,	Երկոքին .	Երկո՛ւն ալ ,	Երկո՛ւլ .
Սե՛ւ .	Երկոցուն ,	Երկոցունց ,		
Գործ .	Երկոքումք ,	Երկոքումքք ,		
Բայ .	յԵրկոցուն ,	յԵրկոցունց .		
Հայց .	զԵրկոսեան ,	զԵրկոսին ,		
Տրա՛ս .	յԵրկոսեան ,	յԵրկոսին ,	Երկոցուն ,	Երկոցունց ,
Ներգ .	յԵրկոսեան ,	յԵրկոսին :		

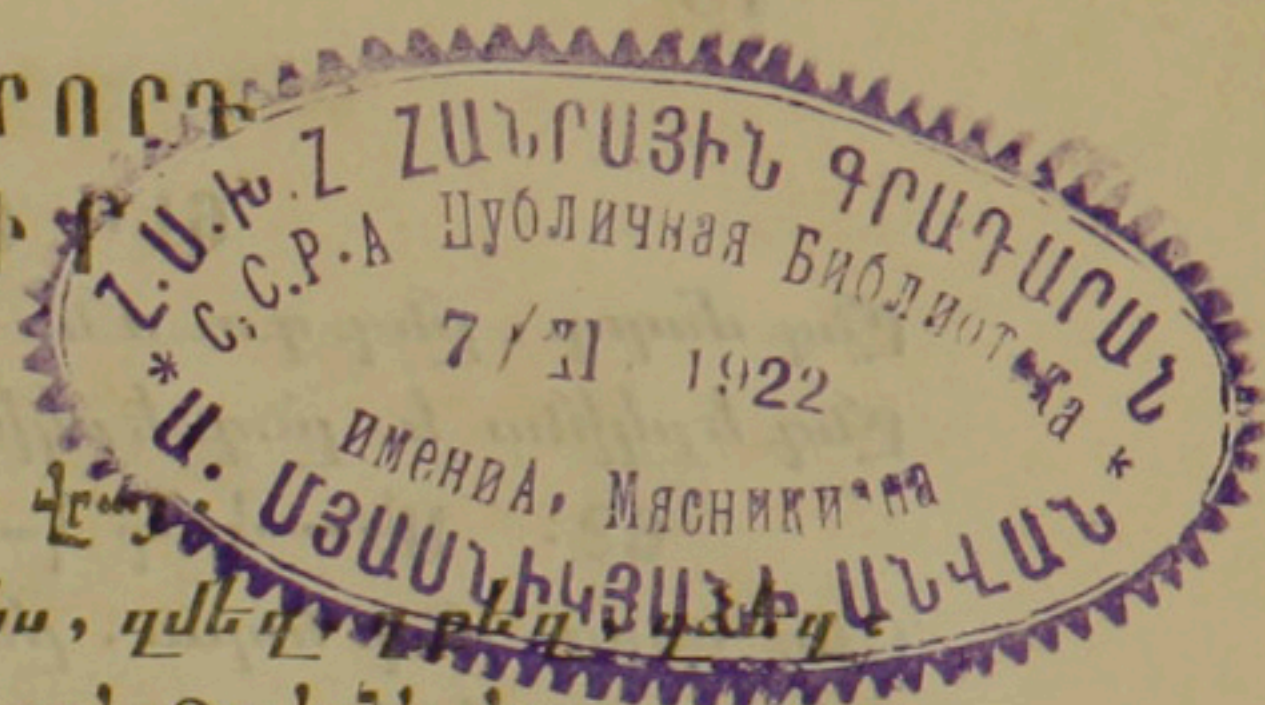
Երեքեան , երեքին , երեցուն , երեցունց :
 Չորեքեան , չորեքին , չորեցուն , չորեցունց :
 Հնգեքեան , հնգեքին , հնգեցուն , հնգեցունց :
 Ամենեքեան , ամենեքին , ամենեցուն , ամենեցունց :
 Բոլորեքեան , բոլորեքին , բոլորեցուն , բոլորեցունց :

48. Ո՛ՐԻՂ Տասնական և հանրական անորիչ .

Մի , միոյ՝ միոջ՝ միում , միով (31) : Մէ՛ն մի՝ մի մի , միոյ միոյ :
 Միւս , միւսոյ , ով , ում , մէ , միւսք , ոց :
 Այլ , այլոյ , ով , ում , մէ , այլք , ոց :
 Քանի , քանուոյ , ւով , եաւ , քանիք : Քանի մի :
 Անձնիւր՝ անցիւր , ոյ , ով , ում , մէ , ք , ոց ,
 Իւրաքանչիւր , ոյ , ով , ում , մէ , իւրաքանչիւրք , ոց :
 Ամէ՛ն՝ ամեն , ամենի , իւ , ում , ամենք , ից :
 Ամենայն , ամենայնի , իւ , ում , ամենայնք , ից :
 Բոլոր , բոլորոյ , ով , ում , բոլորք , ից :

Ք Լ ՈՒ Խ Ե Ր Ր Ո Ր Ք
Ն Ե Խ Դ Ի Ք

2

49. Ուղղակիների վերայ .

Չմարդ, զմարդս, զայր, զարս, զիս, զմեզ, զքեզ .

50. Սեռակների կամ վերջահողով Տրակների վերայ .

Չքարի, զգետնի, զահի, զամօթի, ճեմ զճեմի, զծափի :

51. Գործիակների վերայ .

Չարքայիւ, զտամբ, զգլխով, զինև, զնովաւ, զնորք :

52. Բացառակների վերայ .

Չարքայէ, զարքայից, զԱստուծոյ, զմէնջ, զայդցանէ :

Ի կամ Յ (Լս Ի Յ)

53. Ուղղակիների վերայ .

Ի մարդ, 'ի տունս, յայր, յիս, 'ի քեզ, 'ի ձեզ, 'ի նոսա :

Ի խրատ, 'ի փրկութիւն, 'ի հայր, յազգ մեծ, 'ի ճնանելն :

54. Սեռակների կամ վերջահողով Տրակների վերայ .

Ի բանտի, յառն, 'ի հօր, 'ի նմա, յորում, 'ի գալստեան :

55. Բացառակների վերայ .

Յարքայէ, 'ի տանց, յինէն, 'ի մէնջ, 'ի նմանէ, յայսցանէ :

Յ

56. Ուղղակիների վերայ .

Յարքայ, ցճերս, ցիս, ցքեզ, ցայդ վայր, ցերեկոյ, ցյազ :

ԱՌ (Լս ԱՌ Ի կամ ԱՌ Յ Լ ԱՌ Ի Յ)

57. Ուղղակիների վերայ .

Առ արքայ, առ Յիսուս, առ ոք, առ իս, առ մեզ, առ նա :

Առ ատել, առ 'ի խրատ, առ փայլատակելն, առ 'ի լինելն :

58. Սեռակների կամ վերջահողով Տրակների վերայ .

Առ հայելուջ, առ ետեզ, առ 'ի յերկրի, առ ինձ, առ իմ :

Առ արքայի, առ դատողին, առ նմա, առ ահին, առ սմա :

59. Գործիակների վերայ .

Առ լերամբն, առ ծառ ուն, առ ցորենով, առ Նոյիւ :

60. Բացառակների վերայ .

Առ այսմանէ, առ 'ի մարդկանէ, առ յինքնէ, առ 'ի յայ :

Առ երկիւզէ, առ հարկէ, առ չգոյէ, առ 'ի վկայութեանէ :

1004
16304
40391

ԸՆԴ

61. Ուղղականի վրայ .

Ընդ մարդ , ընդ գուռն , ընդ հրեշտակս , ընդ անցանեւն :
Ընդ երկինս և ընդ երկիր , ընդ իս և ընդ քեզ :

62. Սեռականի կամ Վերջահոլով Տրականի վրայ .

Ընդ այսր , ընդ նորա , ընդ ում , ընդ նմա , ընդ մարդկան :
Ահն ընդ ական , սէր ընդ սիրոյ , ընդ իմ և ընդ քո :

63. Գործիականի վրայ .

Ընդ ծառով , ընդ հողով , ընդ ինե և ընդ նովաւ :

64. Բացառականի վրայ .

Ընդ աջմէ , ընդ ձախմէ , ընդ երկիւղէն , ընդ այսմանէ :

ԸՍՏ

65. Ուղղականի վրայ .

Ըստ գործս , ըստ պէտս , ըստ գլուխ , ըստ աճեւ :
Ըստ չափ , ըստ քաղաքն , ըստ գուռն , ըստ օրէնս :

66. Սեռականի կամ Վերջահոլով Տրականի վրայ .

Ըստ բանի քում , ըստ հրամանին , ըստ գործոյ :

67. Բացառականի վրայ .

Ըստ նմանէ , ըստ նոցանէ , մի ըստ միջէ , այր ըստ առնէ :

ՀՈԼՈՎԱՌՈՒՒՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆՔ

68. Նախադաս .

Իբրև զիս , որպէս զմարդ : Յետ մահու , առանց իմ :
Քան զքեզ , մեծ քան զայդ : Բաց ՚ի քէն , բաց ՚ի սոցանէ :
Մինչ ՚ի գետին , մինչև յօրն : Զերդ զապակի , զերդ ջուր :

69. Յետադաս .

Ոգւով չափ , ՚ի սկզբանէ հետէ : Ի կինն կողմն , ՚ի թիկունս կոյս :

70. Նախադաս և Յետադաս .

Վասն սիրոյ , էր վասն : Հանդէպ տանն , իմ հանդէպ :
Սակս՝ ՚ի սակս ձեր , յոյր սակս : Արտաքոյ՝ յետոյ դրանն :
Հանդերձ մարբն , իւ հանդերձ : Աստուծոյ կամացն արտաքոյ :
Առաջի աչաց , իմ առաջի : Երկոտասան աւուրբք յետոյ :
Ի վերայ երկրի , յէր վերայ : Յառաջ երկու աւուրբք :
Զկնի մեր , չարին զկնի : Շուրջ զինե և զմեք շուրջ :
Զհետ նորա , որոյ զհետ : Ի ներքոյ քո , նորա ՚ի ներքոյ :
Ընթեր խաչին , ոյր ընթեր : Զօրէն իժի , փոխանակ հացի :
Քո պէս , պէս գետոյ : Ի ձեռն մեր , յաղազս ձեր :

Բ Ը Յ

Լ Ճ ՈՐ Դ ՈՒ Թ Ի Ի Ն

71. Պ Ա Ր Զ

Բայ .	Լ ճ ո Ր Դ ո ՞ լ ի ՞ ն .	Կ ա ղ ճ ո ՞ լ ի ՞ ն .
Սիրեմ .	ԵՄ .	Սիրեմ .
Սիրիմ .	ԻՄ .	Սիրիմ .
Աղամ .	ԱՄ .	Աղամ .
Թողում .	ՈՒՄ .	Թողում :

72. Բ Ա Ղ Ա Դ Ր Ե Ա Լ

Բայ .	Լ ճ ո Ր Դ ո ՞ լ ի ՞ ն .	Կ ա ղ ճ ո ՞ լ ի ՞ ն .
Տեսանեմ .	Անեմ .	Տեսանեմ .
Տեսանիմ .	Անիմ .	Տեսանիմ .
Գիտանամ .	Անամ .	Գիտանամ .
Առնում .	ՆՈՒՄ .	Առնում :

73. Ա Ր Մ Ա Տ

Սահմանական .	Ա Ր Մ ա ք .	Կ ա ք ա Ր Ե ա Ղ .
Սիրեմ , սիրիմ .	ՍԵՐ , ՍԻՐԵԱՅ .	Սիրեցի , սիրեցայ .
Տեսանեմ , տեսանիմ .	ՏԵՍ .	Տեսի , տեսայ .
Աղամ .	ԱՂ , ԱՂԱՅ .	Աղացի , աղացայ .
Գիտանամ .	ԳԵՏ , ԳԻՏԱՅ .	Գիտացի , գիտացայ .
Թողում .	ԹՈՂ .	Թողի , թողայ .
Առնում .	ԱՌ .	Առի , առայ :

74. Ս Ե Ռ Կ Ա Մ Տ Ե Ս Ա Կ

Ներգործական .	Կ Ր ա ՝ ո Ր ա կ ա ն .
Սիրեմ , սիրեցի .	Սիրիմ , սիրեցայ .
Տեսանեմ , տեսի .	Տեսանիմ , տեսայ .
Աղամ , աղացի .	Աղամ , աղացայ .
Գիտանամ , գիտացի .	Գիտանամ , գիտացայ .
Թողում , թողի .	Թողում , թողայ .
Առնում , առի .	Առնում , առայ :

Խ Ո Ն Ա Ր Հ Ո Ւ Մ Ն

75. Ս Ա Հ Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ն

ԺԱՄԱՆԱԿ	ԳԵՄՔ	Ս Է Ր (Ս Ի Ր , 2)			
		ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆ		ԿՐԱԻՈՐԱԿԱՆ	
		Ե Մ		Ի Մ	
Ներշնչ .	1.	- եմ ,	- եմք ,	- իմ ,	- իմք ,
	2.	- ես ,	- էք ,	- իս ,	- իք ,
	3.	- է .	- են .	- ի .	- ին .
Անշեւաւ .	1.	- էի ,	- էաք ,	- էի ,	- էաք ,
	2.	- էիր ,	- էիք ,	- էիր ,	- էիք ,
	3.	- էր .	- էին .	- էր , իւր .	- էին .
Ապառաի .	1.	- իցեմ ,	- իցեմք ,	- իցիմ ,	- իցիմք ,
	2.	- իցես , իջիր ,	- իցէք , իջիք ,	- իցիս , իջիր ,	- իցիք , իջիք ,
	3.	- իցէ .	- իցեն .	- իցի .	- իցին .
Արգիւտան .	2.	մի - եր .	մի - էք .	մի - իր .	մի - իք .
	Դերբայ .	Անորիշ .	- եւ .	Անորիշ .	- եւ , իւ .
ԺԱՄԱՆԱԿ	ԳԵՄՔ	Ա Ղ			
		ՆԵՐԳՈՐԾ .		ԿՐԱԻՈՐ .	
		Ա Մ		Թ Ո Ղ	
Ներշնչ .	1.	- ամ ,	- ամք ,	- ում ,	- ումք ,
	2.	- աս ,	- այք ,	- ուս ,	- ուք ,
	3.	- այ .	- ան .	- ու .	- ուն .
Անշեւաւ .	1.	- այի ,	- այաք ,	- ուի ,	- ուաք ,
	2.	- այիր ,	- այիք ,	- ուիր ,	- ուիք ,
	3.	- այր .	- ային .	- ուր .	- ուին .
Ապառաի .	1.	- այցեմ ,	- այցեմք ,	- ուցում ,	- ուցումք ,
	2.	- այցես , այջիր ,	- այցէք , այջիք ,	- ուցուս ,	- ուցուք ,
	3.	- այցէ .	- այցեն .	- ուցու .	- ուցուն .
Արգիւտան .	2.	մի - ար .	մի - այք .	մի - ուր .	մի - ուք .
	Դերբայ .	Անորիշ .	- աւ .	Անորիշ .	- ոււ .

76. Կ Ա Տ Ա Ր Ե Ա Լ

ԺԱՄԱՆԱԿ	ԳԵՄՔ	Ս Ի Ր Ե Ա Ց (Ս Ի Ր Ե Ց , 2) . Ա Ղ Ա Ց . Թ Ո Ղ			
		ՆԵՐԳՈՐԾԱԿԱՆ		ԿՐԱԻՈՐԱԿԱՆ	
		Ե Մ . Ա Մ . Ո Ւ Մ		Ի Մ . Ա Մ . Ո Ւ Մ	
Անշեւաւ .	1.	- ի ,	- քք ,	- այ ,	- քք ,
	2.	- եր ,	- էք , իք ,	- ար ,	- այք , արաք ,
	3.	- .	- ին .	- աւ .	- ան .
Ապառաի .	1.	- ից , ցեմ ,	- ցուք , ցեմք ,	- այց , ցիմ ,	- ցուք , ցիմք ,
	2.	- ջիր , ցես ,	- ջիք , ցէք ,	- ջիր , ցիս ,	- ջիք , ցիք ,
	3.	- ցէ .	- ցեն .	- ցի .	- ցին .
Հրամայան .	2.	- .	- էք .	- իր .	- այք , արաք ,
	Դերբայ .	Անշեւաւ .	- եաւ .	Անշեւաւ .	- եաւ .

ԱՌԱՋԻՆ ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ – ԵՄ

ՊԱՐԶ – ԵՄ

ՍԻՐԵՄ, ՍԻՐԻՄ, (ՍԵՐ, ՍԻՐԵԱՅ), ՍԻՐԵՑԻ, ՍԻՐԵՑԱՅ

Ներգործական.

77. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

Ների .	Սիրեճ ,	Սիրեճք ,
	Սիրե՞ ,	Սիրեք ,
	Սիրե .	Սիրե՞ն .
Անյ .	Սիրեի ,	Սիրեաք ,
	Սիրեիք ,	Սիրեիք ,
	Սիրեր .	Սիրեի՞ն .
Այա .	Սիրեցեճ ,	Սիրեցեճք ,
	Սիրեցե՞ , սիրիջեր ,	Սիրեցեք , սիրիջերք ,
	Սիրեցե .	Սիրեցե՞ն .
Արդ .	Մի սիրեր .	Մի սիրեք .
Դերբ . Ան .	Սիրել .	

78. ԿԱՏԱՐԵԱԼ

Անյ .	Սիրեցի ,	Սիրեցաք ,
	Սիրեցեր ,	Սիրեցեք , սիրեցիք ,
	Սիրեաց .	Սիրեցի՞ն .
Այա .	Սիրեցից , սիրեացեճ ,	Սիրեացաք , սիրեացեճք ,
	Սիրեսջեր , սիրեացե՞ ,	Սիրեսջերք , սիրեացեք ,
	Սիրեացե .	Սիրեացե՞ն .
Հրաճ .	Սիրեա , սիրեաց .	Սիրեցեք .
Դերբ . Անյ .	Սիրեցեալ , սիրեալ .	

Կրա-որական .

79. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

Ների .	Սիրիճ ,	Սիրիճք ,
	Սիրի՞ ,	Սիրիք ,
	Սիրի .	Սիրի՞ն .
Անյ .	Սիրիի ,	Սիրիաք ,
	Սիրիիք ,	Սիրիիք ,
	Սիրեր , սիրի-ր .	Սիրիի՞ն .

Այսո . Սիրէցի՛ճ , Սիրէցի՛ճ ,
 Սիրէցի՛ս , սիրէջի՛ր , Սիրէցի՛ք , սիրէջի՛ք ,
 Սիրէցի՛ . Սիրէցի՛ն .
 Արգ . Մի՛ սիրէր . Մի՛ սիրէ՛ք .
 Դերբ . Ան՞ . Սիրէլ , սիրէլ .

80. ԿԱՏԱՐԵԱԼ

Անց . Սիրեցայ , Սիրեցաք ,
 Սիրեցար , Սիրեցայք , սիրեցարո՞ւք ,
 Սիրեցա՞ . Սիրեցան .
 Այսո . Սիրեցայց , սիրեսցի՛ճ , Սիրեսցո՞ւք , սիրեսցի՛ճք ,
 Սիրեսջի՛ր , սիրեսցի՛ս , Սիրեսջի՛ք , սիրեսցի՛ք ,
 Սիրեսցի՛ . Սիրեսցին .
 Հրամ . Սիրեսցիր , սիրեսաց . Սիրեցայք , սիրեցարո՞ւք .
 Դերբ . Անց . Սիրեցեալ , սիրեալ :

81. Ներգործական և կրա-որական .

Գրեմ (գիր , գրեաց) , գրեցի . գրիմ , գրեցայ :
 Կարեմ (կար , կարեաց) , կարեցի . կարիմ , կարեցայ :
 Շինեմ (շէն , շինեաց) , շինեցի . շինիմ , շինեցայ :

82. Չէլնք .

Ամաչեմ (ամաչ , ամաչեաց) , ամաչեցի :
 Ժամանեմ (ժաման , ժամանեաց) , ժամանեցի :
 Մռնչեմ (մռռնչ , մռնչեաց) , մռնչեցի :

83. Խոսործո՞ւնք .

Ասեմ (աս , ասաց) , ասացի . ասիմ , ասացայ :
 Գիտեմ (գէտ , գիտաց) , գիտացի . գիտիմ , գիտացայ :
 Կարեմ (կար , կարաց) , կարացի . կարիմ , կարացայ :
 Մարթեմ (մարթ , մարթաց) , մարթացի . թիմ , թացայ :

ԲԱՂԱԴՐԵԱԼ — ԱՆԵՄ

ՏԵՍԱՆԵՄ , ՏԵՍԱՆԻՄ , (ՏԵՍ) , ՏԵՍԻ , ՏԵՍԱՅ

Ներգործական .

84. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ (77)

Ների . Տեսանե՛ճ , տեսանե՛ս , տեսանե՛ք և այլն .
 Անց . Տեսանե՛ի , տեսանե՛իր , տեսանե՛ր և այլն .

Ապառ . Տեօանիցի՛ճ , տեօանիցիս՝ տեօանիջի՛ր և այլն .

ԱրԳ . Մի՛ տեօանի՛ր , թի տեօանի՛ք .

ԴեբԲ . Ան՝ . Տեօանի՛ւ .

85 . ԿԱՏԱՐԵԱԼ (78)

Անյ . Տեօի՛ , տեօե՛ր , տեօ՝ էտեօ և այլն .

Ապառ . Տեօից՛ , տեօցի՛ճ՝ տեօջի՛ր և այլն .

Հրաճ . Տեօ , տեօէ՛ք .

ԴեբԲ . Անյ . Տեօե՛ալ .

Կրա-որահան .

86 . ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ (79)

Ների՛ . Տեօանի՛ճ , տեօանիս , տեօանի՛ և այլն .

Անյ . Տեօանի՛ի , տեօանի՛ի՛ր , տեօանի՛ր և այլն .

Ապառ . Տեօանիցի՛ճ , տեօանիցիս՝ տեօանիջի՛ր և այլն .

ԱրԳ . Մի՛ տեօանի՛ր , թի տեօանի՛ք .

ԴեբԲ . Ան՝ . Տեօանի՛ւ՛ տեօանի՛ւ .

87 . ԿԱՏԱՐԵԱԼ (80)

Անյ . Տեօայ՛ , տեօար՛ , տեօա- և այլն .

Ապառ . Տեօայց՛ տեօցի՛ճ , տեօջի՛ր և այլն .

Հրաճ . Տեօի՛ր , տեօայք՝ տեօարո՛ք .

ԴեբԲ . Անյ . Տեօե՛ալ :

88 . Ներգործահան և Կրա-որահան .

Անիճանեմ (անէճ) անիճի , անէճ . անիճանիմ , անիճայ :

Արկանեմ (արկ) , արկի , արկ՝ էարկ . արկանիմ , արկայ :

Գտանեմ (գիտ) , գտի , գիտ՝ էգիտ . գտանիմ , գտայ :

Ցուցանեմ (ցոյց) , ցուցի , ցոյց՝ էցոյց . ցուցանիմ , ցայ :

89 . Անյողահան .

Դարձուցանեմ (գարձոյց) , գարձուցի , գարձո . ուցանիմ :

Ջեկուցանեմ (զեկոյց) , զեկուցի , զեկո . ուցանիմ , ուցայ :

Մատուցանեմ (մատոյց) , մատուցի , մատո . ուցանիմ :

Ամրացուցանեմ (ամրացոյց) , ամրացուցի , ամրացո . իմ :

Ապրեցուցանեմ (ապրեցոյց) , ապրեցուցի , ապրեցո :

Կորուսանեմ (կորոյս) , կորուսի , կորո . ուսանիմ , ուսայ :

Փլուզանեմ (փլոյզ) , փլուզի , փլո . փլուզանիմ , ուզայ :

90. Չէղո՞ք .

Անցանեմ (անց), անցի, անց՝ էանց :
 Ելանեմ (ել), ելի, ել = Իջանեմ (էջ), իջի, էջ =
 Հասանեմ (հաս), հասի, հաս՝ եհաս :
 Մտանեմ (մուտ), մտի, մուտ՝ եմուտ :

81. Խոփորժո՞նք .

Ածեմ (ած), ածի, ած՝ էած . ածիմ, ածայ :
 Բերեմ (բեր), բերի, բեր՝ եբեր . բերիմ, բերայ :
 Հանեմ (հան), հանի, հան՝ եհան . հանիմ, հանայ :
 Հեղուսեմ (հեղոյս), հեղուսի, հեղոյս . հեղուսիմ, սայ :
 Հարկանեմ (հար), հարի, հար՝ եհար . հարկանիմ, րայ :

ԵՐԿՐՈՐԴ ԼԾՈՐԴՈՒԹԻՒՆ – ԻՄ

ՊԱՐԶ – ԻՄ (79, 80)

92. Հասարակ .

Բարբառիմ (բարբառ, բարբառեաց), բարբառեցայ :
 Խօսիմ (խօս, խօսեաց), խօսեցայ :
 Կամիմ (կամ, կամեաց), կամեցայ :
 Ողորմիմ (ողորմ, ողորմեաց), ողորմեցայ :
 Խոստովանիմ (խոստովան, խոստովանեաց), տովանեցայ :

93. Չէղո՞ք .

Աշխատիմ (աշխատ, աշխատեաց), աշխատեցայ :
 Երևիմ (երև, երևեաց), երևեցայ :
 Ապրիմ (ապրուր, ապրեաց), ապրեցայ :
 Բնակիմ (բնակ, բնակեաց), բնակեցայ :
 Դադարիմ (դադար, դադարեաց), դադարեցայ :

ԲԱՂԱԴՐԵԱԼ – ԱՆԻՄ (86, 87)

94. Հասարակ .

Ճնանիմ (ճին), ճնայ : Սկսանիմ (սկիս՝ սկիզբն), սկսայ :
 Ուսանիմ (ոյս), ուսայ : Սփածանիմ (սփած), սփածայ :

95. Չէղո՞ք .

Ագանիմ (ագ), ագայ : Մեռանիմ (մեռ), մեռայ :
 Անկանիմ (անկ), անկայ : Մնանիմ (սուռն), սնայ :

96. Խոփորժո՞նք .

Նստիմ (նիստ), նստայ : Տանիմ (տար), տարայ :

ՉԻՄ – ԹԱՔՉԻՄ, (ԹԱՔ), ԹԱՔԵԱՅ – ՉԷ՞՞՞:

97. ՍԱՋՄԱՆԱԿԱՆ

- Ների. Թաքչիմ, թաքչիս, թաքչի և այլն .
 Անյ. Թաքչէի, թաքչէիր, թաքչէր և այլն .
 Ապառ. Թաքչիցիմ, թաքչիցիս՝ թաքչիջիր և այլն .
 Արդ. Մի թաքչիր, մի թաքչիք .
 Դերբ. Ան. Թաքչել՝ թաքչիլ .

98. ԿԱՏԱՐԵԱԼ

- Անյ. Թաքեայ, Թաքեայք,
 Թաքեար, Թաքեայք, թաքերուք,
 Թաքեաւ. Թաքեան .
 Ապառ. Թաքեայց, թաքիցեմ, Թաքիցուք, թաքիցեմք,
 Թաքիջիր, թաքիցես, Թաքիջիք, թաքիցէք,
 Թաքիցէ. Թաքիցէն .
 Հրամ. Թաքիր. Թաքեայք, թաքերուք .
 Դերբ. Անյ. Թաքեալ՝ թաքուցեալ :

99. ՉԷ՞՞՞.

- Թռչիմ (թիռ), թռեայ, թռիր, թռուցեալ :
 Կառչիմ (կառ), կառեայ, կառիր, կառուցեալ :
 Մատչիմ (մատ), մատեայ, մատիր, մատուցեալ :
 Պակչիմ (պակ), պակեայ, պակիր, պակուցեալ :
 Փախչիմ (փախ), փախեայ, փախիր, փախուցեալ : —
 Երկնչիմ (երկ՝ երկիւղ), երկեայ, երկիր, երկուցեալ :
 Կորնչիմ (կոր), կորեայ, կորիր, կորուսեալ :
 Մարտնչիմ (մարտ), մարտեայ, մարտիր, մարտուցեալ :
 Յարնչիմ (յար՝ յարիր), յարեայ, յարիր, յարուցեալ :

100. ԽՈՎՈՐԺՈՒՆՅ.

- Յառնիմ (յար՝ յարիր), յառնիցեմ, յարեայ, արի, արիք,
 յարուցեալ :
 Յանցանիմ (յանց), յանցանիցեմ, յանցեայ՝ յանցայ,
 յանցիր, յանցուցեալ :
 Մեղանչիմ (մեղ), մեղանչիցեմ, մեղայ, մեղիր,
 մեղուցեալ :
 Եղանիմ (եղ), եղեայ՝ եղէ՝ եղայ, եղիցիմ, եղիր, եղեալ :

ԵՐՐՈՐԴ ԼԾՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ – ԱՄ

ՊԱՐԶ – ԱՄ

ԱՂԱՄ, (ԱՂ, ԱՂԱՑ), ԱՂԱՑԻ, ԱՂԱՑԱՑ

Ներգործական.

101. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

Ների.	Աղամ,	Աղամք,
	Աղաս,	Աղայք,
	Աղայ.	Աղան.
Անյ.	Աղայի,	Աղայսք,
	Աղայիք,	Աղայիք,
	Աղայք.	Աղային.
Այսու.	Աղայեմ,	Աղայեմք,
	Աղայեմ, աղայելք,	Աղայեմք, աղայելք.
	Աղայե.	Աղայեն.
Արդ.	Մի աղար.	Մի աղայք.
Դերի.	Ան.	Աղալ.

102. ԿԱՏԱՐԵԱԼ (78)

Անյ.	Աղացի, աղացիք, աղաց և այլն.
Այսու.	Աղացից՝ աղասեմ, աղասելք և այլն.
Հրամ.	Աղա՝ աղաց, աղացեք.
Դերի.	Անյ. Աղացեալ.

Կրա-որական.

103. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ (101)

Ների.	Աղամ, աղաս, աղայ և այլն.
Անյ.	Աղայի, աղայիք, աղայք և այլն.
Այսու.	Աղայեմ, աղայեմ՝ աղայելք և այլն,
Արդ.	Մի աղար, թի աղայք.
Դերի.	Ան. Աղալ.

104. ԿԱՏԱՐԵԱԼ (80)

Անյ.	Աղացայ, աղացար, աղացաս և այլն.
Այսու.	Աղացայց՝ աղասեմ, աղասելք և այլն.
Հրամ.	Աղացիք՝ աղաց, աղացայք՝ աղացարոսք.
Դերի.	Անյ. Աղացեալ:

105. Ներգործական և կրա-որական .

Ամամ (ամ, ամաց), ամացի . ամացայ :

Կարդամ (կարդ, կարդաց), կարդացի . կարդացայ :

Հաւատամ (հաւատ, հաւատաց), հաւատացի . տացայ :

106. Չէղո՞ .

Խաղամ (խաղ, խաղաց), խաղացի :

Գնամ (գին, գնաց), գնացի :

Մնամ (մուռն, մնաց), մնացի :

107. Խոփորճո-նք .

Լամ (լաց), լացի, լաց՝ ելաց . լացայ :

Կամ (կաց), կացի, կաց՝ եկաց :

Կեամ (կեաց), կէի, կեայցեմ՝ կեցեմ, կեցի :

Բ Ա Ղ Ա Ի Բ Ե Ա Լ — Լ՝Ն, Լ՝Մ

108. Ներգործական և կրա-որական .

Գիտանամ (գէտ, գիտաց), գիտացի . գիտացայ :

Լուանամ (լու, լուաց), լուացի . լուացայ :

109. Հասարակ .

Իմանամ (իմ, իմաց), իմացայ :

Խոստանամ (խոստ, խոստաց), խոստացայ :

Ստանամ (խատ, ստաց), ստացայ :

110. Չէղո՞ .

Գոհանամ (գոհ, գոհաց), գոհանայցեմ, գոհացայ :

Ընթանամ (ինթ, ընթաց), ընթանայցեմ, ընթացայ :

Սլանամ (սիլ, սլաց), սլանայցեմ, սլացայ :

111. Նոյն — ենամ .

Արբեանամ (արբ, արբեաց), արբեանայցեմ, արբեցայ :

Մերձեանամ (մերձ, մերձեաց), մերձեանայցեմ, ձեցայ :

112. Խոփորճո-նք .

Բանամ (բաց), բացի, բաց՝ եբաց . բացայ :

Թանամ (թաց), թացի, թաց՝ եթաց . թացայ :

Բառնամ (բարձ), բարձի, բարձ՝ եբարձ . բարձայ :

Դառնամ (դարձ), դառնայցեմ, դարձայ :

113. Միանգամայն պարզ ամ և բաղադրեալ անամ .

Չղլամ՝ զղլանամ (զիղլ, զղլաց), զղլացի . զղլացայ :

Ցնծամ՝ ցնծանամ (ցինծ, ցնծաց), ցնծացի . ցնծացայ :

Դլամ՝ դլանամ (դուլ, դլաց), դլացի . դլացայ :

ՉՈՐՐՈՐԴ ԼՃՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ – ՈՒՄ

ՊԱՐԶ – ՈՒՄ

ԹՈՂՈՒՄ, (ԹՈՂ), ԹՈՂԻ, ԹՈՂԱՅ

Ներգործական .

114. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

- Ների . Թող-ճ, Թող-ճ,
- Թող-ս, Թող-չ,
- Թող- . Թող-ն .
- Անյ . Թող-ի, Թող-աչ,
- Թող-ից, Թող-իչ,
- Թողյր . Թող-ին .
- Այսա . Թող-ցո-ճ, Թող-ցո-ճ,
- Թող-ցո-ս, Թող-ցո-չ,
- Թող-ցո- . Թող-ցո-ն .
- ԱրԳ . Մի Թող-ը . Մի Թող-ի .
- Դերբ . Ան . Թող-լ .

115. ԿԱՏԱՐԵԱԼ (78)

- Անյ . Թողի, Թողից, Թող՝ եթող և այլն .
- Այսա . Թողցո՝ Թողցոճ, Թողցից և այլն .
- Հրամ . Թող, Թողիչ .
- Դերբ . Անյ . Թողեալ .

Կրատորական .

116. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ (114)

- Ների . Թող-ճ, Թող-ս, Թող- և այլն :
- Անյ . Թող-ի, Թող-ից, Թողյր և այլն :
- Այսա . Թող-ցո-ճ, Թող-ցո-ս, Թող-ցո- և այլն .
- ԱրԳ . Մի Թող-ը, Ռի Թող-ի .
- Դերբ . Ան . Թողուլ .

117. ԿԱՏԱՐԵԱԼ (80)

- Անյ . Թողայ, Թողար, Թողա- և այլն .
- Այսա . Թողայց՝ Թողիճ, Թողից և այլն .
- Հրամ . Թողից, Թողայի՝ Թողարո-ի .
- Դերբ . Անյ . Թողեալ :

118. Ներգործական և կրատորական .

Արգելում (արգել), արգելի, արգել. արգելայ :
 Կարում (կալ), կալի, կալ՝ եկալ. կալայ :
 Ընկարում (ընկալ), ընկալի, ընկալայ :
 Կիզում (կէզ), կիզի, կէզ՝ եկէզ. կիզայ :
 Հեղում (հեղ), հեղի, հեղ՝ եհեղ. հեղայ :
 Յաւելում (յաւել), յաւելի, յաւել. յաւելայ :
 Ջինում (զէն), զէնի, զէն՝ եզէն. զէնայ :

119. Հասարակ .

Հանում (հան), հանայ, հանիր, հանեալ :

Բ Ա Ղ Ա Դ Ի Ե Ա Լ — Ն Ո Ւ Մ

120. Ներգործական և կրատորական .

Առնում (առ), առի, առ՝ էառ. առայ :

121. Հասարակ .

Կալնում (կալ), կալայ : Ընկալնում (ընկալ), ընկալայ :
 Կլնում (կուլ), կլայ : Ընկլնում (ընկուլ), ընկլայ :

122. Չեղ* .

Չքօնում (զքօս), Չքօսայ : Պչնում (պիշ), պչայ :
 Հեծնում (հեծ), հեծայ : Չեռնում, (ջեր), Չեռայ :

123. Խորհրդանշանք .

Ընկենում (անկ, ընկեաց), ընկեցի, ընկեցայ :
 Լնում (լից), լլի, լլից՝ ելլից. լլայ :
 Խնում (խից), խցի, խից՝ ելլից. խցայ :
 Չգենում (իզգ, զգեաց), զգեցայ :
 Ընթեռնում (ընթերց), ընթերցայ :
 Յենում (յեաց), յեցայ :
 Երդնում (երդումն), երդումայ :

124. Այլ խորհրդանշանք (98) .

Քաղցնում (քաղց), քաղցեայ, քաղցեալ :
 Զարթնում (զարթ), զարթեայ, զարթուցեալ :
 Թաքնում (թաք), թաքեայ, թաքուցեալ :
 Պակնում (պակ), պակեայ, պակուցեալ :
 Յաճնում (ցաճ), ցաճեայ, ցաճուցեալ :
 Յասնում (ցաս), ցասեայ, ցասուցեալ :
 Փախնում (փախ), փախեայ, փախուցեալ :

ՋԱՐՏՈՒՂԻ ԽՈՆԱՐ ՀՄՈՒՆՔ

ԵԱԿԱՆ ԲԱՅՔ

125. ԵՄ, (Ե). ԳՈՄ, (ԳՈՅ)

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

Ների.	Եմ,	Եմք,	Գում,	Գումք,
	Ես,	Եք,	Գոս,	Գոյք,
	Ե.	Են.	Գոյ, չիք.	Գոն.
Անյ.	Եի,	Եաք,	Գոյի,	Գոյաք,
	Եիր,	Եիք,	Գոյիր,	Գոյիք,
	Եր.	Եին.	Գոյր.	Գոյին.
Ապառ.	Իցեմ,	Իցեմք,	Գուցեմ,	Գուցեմք,
	Իցես,	Իցէք,	Գուցես,	Գուցէք,
	Իցէ.	Իցեն.	Գուցէ.	Գուցեն.
Արդ.	Մի եր.	Մի էք.	Մի գոր.	Մի գոյք.
Դերբ. Ան.	ԵԼ:		ԳՄԼ:	

ԼԻՆԻՄ, (ԼԻ, ԵՂ), ԵՂԵ

126. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

Ների.	Լինիմ, լինիս, լինի և այլն:
Անյ.	Լինէի, լինէիր, լինէր՝ լինիւր և այլն.
Ապառ.	Լինիցիմ, լինիցիս՝ լինիջիր և այլն.
Արդ.	Մի լինիր, մի լինիք.
Դերբ. Ան.	Լինել՝ լինիլ.

127. ԿԱՏԱՐԵԱԼ

Անյ.	Եղէ,	Եղաք,
	Եղեր,	Եղէք, եղերուք,
	Եղև.	Եղեն.
Ապառ.	Եղէց, լիցիմ,	Լիցուք, լիցիմք,
	Լիջիր, լիցիս,	Լիջիք, լիցիք,
	Լիցի.	Լիցին.
Հրամ.	Լեր.	Լերուք, լիք.
Դերբ. Անյ.	Եղեալ, լեալ:	

Եղ արմատը և Եղէ, Եղէց, Եղեալ՝ Եղանիմ բայէն են (100):

ԱՌԱՋԻՆ ԼԾՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԲԱՅԻ

ԱՌՆԵՄ, ԱՌՆԻՄ, (ԱՌ, ԱՐԱՐ), ԱՐԱՐԻ, ԱՐԱՐԱՅ

ՆԵՐԳՐԾԱԿԱՆ .

128. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

- Ների . Առնեմ, առնես, առնէ կայլն .
 Անյ . Առնէի, առնէիր, առնէր կայլն .
 Այսո . Առնիցեմ, առնիցես՝ առնիջիր կայլն .
 ԱրԳ . Մի առներ, մի առնէք .
 ԴերԲ . Ան . Առնել .

129. ԿԱՏԱՐԵԱԼ

Անյ .	Արարի ,	Արարաք ,
	Արարեր ,	Արարէք , արարիք ,
	Արար .	Արարին .
Այսո .	Արարից , արասցեմ ,	Արասցուք , արասցեմք ,
	Արասջիր , արասցես ,	Արասջիք , արասցէք ,
	Արասցէ .	Արասցեն .
Հրամ .	Արա .	Արարէք .
ԴերԲ .	Անյ .	Արարեալ .

Կրատորական .

130. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

- Ների . Առնիմ, առնիս, առնի կայլն .
 Անյ . Առնէի, առնէիր, առնէր՝ առնիւր կայլն .
 Այսո . Առնիցիմ, առնիցիս՝ առնիջիր կայլն .
 ԱրԳ . Մի առնիր, մի առնիք .
 ԴերԲ . Ան . Առնել՝ առնիլ .

131. ԿԱՏԱՐԵԱԼ

Անյ .	Արարայ ,	Արարաք ,
	Արարար ,	Արարայք ,
	Արարաւ .	Արարան .
Այսո .	Արարայց , արասցիմ ,	Արասցուք , արասցիմք ,
	Արասջիր , արասցիս ,	Արասջիք , արասցիք ,
	Արասցի .	Արասցին .
Հրամ .	Արարիր .	Արարայք .
ԴերԲ .	Անյ .	Արարեալ :

Ներգործական.

132. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

- Ների. Դնեմ, դնեա, դնէ և այլն.
 Անյ. Դնէի, դնէիր, դնէր և այլն.
 Այս. Դնիցեմ, դնիցեա՝ դնիջիր և այլն.
 Արդ. Մի դներ, մի դնէք.
 Դերբ. Ան. Դնել.

133. ԿԱՏԱՐԵԱԼ

- Անյ. Եդի, Եդեր, Եդիր, Եդ. Եդաք, Եդէք, Եդիք, Եդին.
 Այս. Եդից, դիցեմ, Դիցուք, դիցեմք, Դիջիր, դիցեա, Դիջիք, դիցէք, Դիցին.
 Հրամ. Դիր. Դիք, Եդէք.
 Դերբ. Անյ. Եդեալ.

Կրատորական.

134. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

- Ների. Դնիմ, դնիա, դնի և այլն.
 Անյ. Դնէի, դնէիր, դնէր՝ դնիւր և այլն.
 Այս. Դնիցիմ, դնիցիա, դնիջիր և այլն.
 Արդ. Մի դնիր, մի դնիք.
 Դերբ. Ան. Դնել՝ դնիլ.

135. ԿԱՏԱՐԵԱԼ

- Անյ. Եդայ, Եդար, Եդաւ. Եդաք, Եդայք, Եդարուք, Եդան.
 Այս. Եդայց, դիցիմ, Դիցուք, դիցիմք, Դիջիր, դիցիա, Դիջիք, դիցին.
 Հրամ. Եդիր. Եդայք, Եդարուք.
 Դերբ. Անյ. Եդեալ:

ՈՒՏԵՄ, ՈՒՏԻՄ, (ՈՅՏ, ԿԵՐ), ԿԵՐԱՅ

Ներգործական.

136. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

- Ների. Ուտեմ, ուտես, ուտէ և այլն.
 Անյ. Ուտէի, ուտէիր, ուտէր և այլն.
 Այստ. Ուտիցեմ, բւտիցես՝ ուտիջիր և այլն.
 Արդ. Մի ուտեր, մի ուտէք.
 Դերք. Ան. Ուտել.

137. ԿԱՏԱՐԵԱԼ

Անյ.	Կերայ,	Կերաք,
	Կերար,	Կերայք, կերէք,
	Կերաւ, եկեր.	Կերան.
Այստ.	Կերայց, կերիցեմ,	Կերիցուք, կերիցեմք,
	Կերիջիր, կերիցես,	Կերիջիրք, կերիցէք,
	Կերիցի.	Կերիցին.
Հրամ.	Կեր.	Կերայք, կերէք.
Դերք. Անյ.	Կերեալ.	

Կրտորդական.

138. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

- Ների. Ուտիմ, ուտիս, ուտի և այլն.
 Անյ. Ուտէի, ուտէիր, ուտէր՝ ուտիւր և այլն.
 Այստ. Ուտիցիմ, ուտիցիս՝ ուտիջիր և այլն.
 Արդ. Մի ուտիր, մի ուտիք.
 Դերք. Ան. Ուտել՝ ուտիլ.

139. ԿԱՏԱՐԵԱԼ

Անյ.	Կերայ,	Կերաք,
	Կերար,	Կերայք, կերարուք,
	Կերաւ,	Կերան.
Այստ.	Կերայց, կերիցիմ,	Կերիցուք, կերիցիմք,
	Կերիջիր, կերիցիս,	Կերիջիրք, կերիցիք,
	Կերիցի.	Կերիցին.
Հրամ.	Կերիր.	Կերայք, կերարուք.
Դերք. Անյ.	Կերեալ:	

ԵՐՐՈՐԴ ԼԾՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԲԱՅՔ
 ՏԱՄ, (ՏՈՒ, ՏՈՒՐ), ԵՏՈՒ, ՏՈՒԱՅ
 Ներգործական.

140. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

Ների. Տամ, տաս, տայ և այլն.
 Անյ. Տայի, տայիր, տայր և այլն.
 Այսու. Տայցեմ, տայցես՝ տայլիր և այլն.
 Արդ. Մի տար, մի տայք.
 Դերբ. Ան. Տալ.

141. ԿԱՏԱՐԵԱԼ

Անյ.	Ետուլ,	Տուլայք,
	Ետուլք,	Ետուլք,
	Ետ.	Ետուլն.
Այսու.	Տաց, տացեմ,	Տացուք, տացեմք,
	Տալիր, տացես,	Տալք, տացեք,
	Տացէ.	Տացեն.
Հրամ.	Տուլք.	Տուլք.
Դերբ. Անյ.	Տուլալ.	

Կրա-որական.

142. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

Ների. Տամ, տաս, տայ և այլն.
 Անյ. Տայի, տայիր, տայր և այլն.
 Այսու. Տայցիմ, տայցիս՝ տայլիր և այլն.
 Արդ. Մի տար, մի տայք.
 Դերբ. Ան. Տալ.

143. ԿԱՏԱՐԵԱԼ

Անյ.	Տուլայ,	Տուլայք,
	Տուլար,	Տուլայք, տուլարուք,
	Տուլուլ.	Տուլան.
Այսու.	Տուլայց, տայցիմ,	Տացուք, տայցիմք,
	Տալիր, տայցիս,	Տալք, տայցեք,
	Տայցի.	Տայցին.
Հրամ.	Տուլիր.	Տուլայք, տուլարուք,
Դերբ. Անյ.	Տուլալ.	

ԳԱՄ, (ԳԱՅ, ԵԿ), ԵԿԻ

Չէլի.

144. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

- Ների. Գամ, գաս, գայ և այլն.
 Անյ. Գայի, գայիր, գայր և այլն.
 Այսո. Գայցեմ, գայցես՝ գայլիր և այլն.
 Արդ. Մի գար, մի գայք.
 Դերբ. Ան. Գալ.

145. ԿԱՏԱՐԵԱԼ

- Անյ. Եկի, Եկաք,
 Եկիր, Եկեք,
 Եկն.
 Այսո. Եկից, եկեսցեմ, Եկեսցուք, եկեսցեմք,
 Եկեսցիր, եկեսցես, Եկեսցիք, եկեսցեք,
 Եկեսցէ.
 Զրամ. Եկ.
 Դերբ. Անյ. Եկեալ:

ԵՐԹԱՄ, (ԵՐԹ, ՉՈԴ), ՉՈԴԱՅ

Չէլի.

146. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

- Ների. Երթամ, երթաս, երթայ և այլն.
 Անյ. Երթայի, երթայիր, երթայր և այլն.
 Այսո. Երթայցեմ, երթայցես՝ երթայլիր և այլն.
 Արդ. Մի երթար, մի երթայք.
 Դերբ. Ան. Երթալ.

147. ԿԱՏԱՐԵԱԼ

- Անյ. Չոգայ, չոքայ, Չոգաք,
 Չոգար, Չոգայք, չոգարուք,
 Չոգաւ.
 Այսո. Երթայց, երթիցեմ, Երթիցուք, երթիցեմք,
 Երթիլիր, երթիցես, Երթիլիք, երթիցեք,
 Երթիցէ.
 Զրամ. Երթ, չոգ.
 Դերբ. Անյ. Երթեալ:

ՊԱԿԱՍԱՒՈՐ ԲԱՅՔ
ԱՐԲԻ, (ԱՐԲ), ԱՐԲԱՅ

ԿԱՏԱՐԵԱԼ

148. Ներգործական.

Անյ.	Արբի,	Արբաք,
	Արբեր,	Արբէք, արբիք,
	Արբ, էարբ.	Արբին.
Այստ.	Արբից, արբցեմ,	Արբցուք, արբցեմք,
	Արբջիւր, արբցես,	Արբջիք, արբցէք,
	Արբցէ.	Արբցեն.
Հրամ.	Արբ.	Արբէք.
Դերբ.	Անյ.	Արբեալ.

149. Կրատորական.

Անյ.	Արբայ,	Արբաք,
	Արբար,	Արբայք, արբարուք,
	Արբաւ.	Արբան.
Այստ.	Արբայց, արբցիմ,	Արբցուք, արբցիմք,
	Արբջիւր, արբցես,	Արբջիք, արբցէք,
	Արբցի.	Արբցին.
Հրամ.	Արբիւր.	Արբայք, արբարուք.
Դերբ.	Անյ.	Արբեալ:

Պակասը՝ ըմպեմ, ըմպեցի բայէն կ'առնու.

ԼՈՒԱՅ, (ԼՈՒ, ԼՈՒՐ)

Հասարակ.

150. ԿԱՏԱՐԵԱԼ

Անյ.	Լուայ,	Լուաք,
	Լուար,	Լուայք, լուարուք,
	Լուաւ.	Լուան.
Այստ.	Լուայց, իցեմ, իցիմ,	Լուիցուք, իցեմք, իցիմք,
	Լուիջիւր, իցես, իցես,	Լուիջիք, իցէք, իցիք,
	Լուիցէ, իցի.	Լուիցեն, իցին.
Հրամ.	Լուր.	Լուայք, լուարուք.
Դերբ.	Անյ.	Լուեալ:

Պակասը՝ Լսեմ, լսեցի բայէն կ'առնու.

ԾԱՆԵԱՅ, (ԾԱՆ)

Հասարակ .

151 . ԿԱՏԱՐԵԱԼ

- Անյ . Ծանեայ , Ծանեաք ,
 Ծանեար , Ծանեայք , Ծաներուք ,
 Ծանեաւ . Ծանեան .
- Այ . Ծանեայց , իցեմ , իցիմ , Ծանիցուք , իցեմք , իցիմք ,
 Ծանիջիր , իցես , իցիս , Ծանիջիք , իցէք , իցիք ,
 Ծանիցէ , իցի . Ծանիցեն , իցին .
- Հրամ . Ծանիր . Ծանեայք , Ծաներուք .
- Գերբ . Անյ . Ծանեալ , Ծանուցեալ :

Պակասը՝ Ճանաչեմ , Ճանաչեցի բայէն կ'առնու :

ՈՒՆԻՄ, (ՈՅՆ)

Հասարակ .

152 . ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

- Ների . Ունիմ , ունիս , ունի և այլն .
- Անյ . Ունէի , ունէիր , ունէր և այլն .
- Այս . Ունիցիմ , ունիցիս՝ ունիջիր և այլն .
- Արգ . Մի ունիր , մի ունիք .
- Գերբ . Ան . Ունել՝ ունիլ :

Պակասը՝ Կարում կամ կանում , կարայ բայէն կ'առնու :
 Նոյնպէս կ'ըլլայ նաև՝ Ընդունիմ , ընկալայ :

ԳՈԳԵԼ, (ԳՈԳ)

Ներգործական .

153 . ԿԱՏԱՐԵԱԼ

- Այս . Գողից , գողցեմ , Գողցուք , գողցեմք ,
 Գողջիր , գողցես , Գողջիք , գողցէք ,
 Գողցէ . Գողցեն ,
- Հրամ . Գող . Գողէք :

Պակասը՝ ուրիշ բայէ չ'առնուր :

Գ Լ Ո Ւ Խ Հ Ի Ն Գ Ե Ր Ո Ր Գ

Դ Ե Ր Բ Ը Յ

Դ Ե Ր Բ Ա Յ Ն Ե Ր ՈՒ Ն Հ Ո Լ Ո Վ ՈՒ Մ Ը

154. Ա Ն Ո Ր Ի Ը — Ս Ի Ր Ե Լ

Ե շ ա ի ի .

Ո-Ղ. Սիրեւ .

Սե- .	Սիրեւոյ ,	Հայ .	զ Սիրեւ , սիրեւ ,
Գ-րծ .	Սիրեւով ,	Տր- .	'ի Սիրեւ , սիրեւոյ ,
Բայ .	'ի Սիրեւոյ .	Ներգ .	'ի Սիրեւ :

155. Ա Ն Ց Ե Ա Լ — Ս Ի Ր Ե Ա Լ

Ե շ ա ի ի .

Յ-գ ն ա ի ի .

Ո-Ղ .	Սիրեալ .	Սիրեալք .
Սե- .	Սիրեւոյ ,	Սիրեւոյ ,
Գ-րծ .	Սիրեւով ,	Սիրեւովք ,
Բայ .	'ի Սիրեւոյ .	'ի Սիրեւոյ .
Հայ .	զ Սիրեալ , սիրեալ ,	զ Սիրեալս , սիրեալս ,
Տր- .	'ի Սիրեալ , սիրեւոյ ,	'ի Սիրեալս , սիրեւոյ ,
Ներգ .	'ի Սիրեալ , 'ի սիրեւում .	'ի Սիրեալս :

156. Օ Ր Ի Ն Ա ի ի .

Սիրեւն սիրել , սիրեւոյ .	Սիրեցեալն սիրեալ , եւոյ .
Տեսանեւն իլ , տեսանեւոյ .	Տեսեալ , տեսեւոյ .
Աղալ , աղաւոյ .	Աղացեալ , աղացեւոյ .
Կարգալ , կարգաւոյ .	Կարգացեալ , կարգացեւոյ .
Գիտանալ , գիտանաւոյ .	Գիտացեալ , գիտացեւոյ .
Բանալ , բանաւոյ .	Բացեալ , բացեւոյ .
Թողուլ , թողւոյ .	Թողեալ , թողեւոյ .
Ջենուլ , զենւոյ .	Ջենեալ , զենեւոյ .
Առնուլ , առնւոյ .	Առեալ , առեւոյ .
Ընթեռնուլ , ընթեռնւոյ .	Ընթերցեալ , ընթերցեւոյ .
Կալուլն նուլ , կալւոյնն .	Կալեալ , կալեւոյ .
Կալ , կալոյ .	Կացեալ , կացեւոյ .
Կեալ , կեւոյ .	Կեցեալ , կեցեւոյ .
Լինեւն լինիլ , լինեւոյ .	Եղեալն լեալ , եղեւոյ .
Առնեւն առնիլ , առնեւոյ .	Արարեալ , արարեւոյ :

ԱՆՈՐԻՇ ԴԵՐԲԱՅ-ԵՄ ԵՒ ՈՒՆԻՄ ԲԱՅԵՐՈՎ — Հասարակ .

157. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

- Ների . Սիրելոց եմ , Է իմ սիրել , Ունիմ սիրել ,
 Սիրելոց ես , Է քո սիրել , Ունիս սիրել ,
 Սիրելոց է , Է նորա սիրել , Ունի սիրել ,
 Սիրելոց եմք , Է մեր սիրել , Ունիմք սիրել ,
 Սիրելոց էք , Է ձեր սիրել , Ունիք սիրել ,
 Սիրելոց են . Է նոցա սիրել . Ունին սիրել .
- Ան . Սիրելոց էի , Էր իմ սիրել , Ունէի սիրել ,
 Սիրելոց էիր , Էր քո սիրել , Ունէիր սիրել ,
 Սիրելոց էր , Էր նորա սիրել , Ունէր սիրել ,
 Սիրելոց էաք , Էր մեր սիրել , Ունէաք սիրել ,
 Սիրելոց էիք , Էր ձեր սիրել , Ունէիք սիրել ,
 Սիրելոց էին . Էր նոցա սիրել . Ունէին սիրել .
- Այս . Սիրելոց իցեմ , Իցէ իմ սիրել , Ունիցիմ սիրել ,
 Սիրելոց իցես , Իցէ քո սիրել , Ունիցիս սիրել ,
 Սիրելոց իցէ , Իցէ նորա սիրել , Ունիցի սիրել ,
 Սիրելոց իցեմք , Իցէ մեր սիրել , Ունիցիմք սիրել ,
 Սիրելոց իցէք , Իցէ ձեր սիրել , Ունիցիք սիրել ,
 Սիրելոց իցեն . Իցէ նոցա սիրել . Ունիցին սիրել .
- Արդ . Մի սիրելոց եր , Մի իցէ քո սիրել , Մի ունիր սիրել ,
 Մի սիրելոց էք . Մի իցէ ձեր սիրել . Մի ունիք սիրել .
- Դ . Ան . Սիրելոց ել . Ել սիրել . Ունել սիրել :

ԼԻՆԻՄ ԲԱՅՈՎ — Հասարակ .

158. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

- Ների . Սիրելոց լինիմ , Լինի իմ սիրել ,
 Սիրելոց լինիս և այլն . Լինի քո սիրել և այլն ,
- Ան . Սիրելոց լինէի , Լինէր իմ սիրել ,
 Սիրելոց լինէիր և այլն . Լինէր քո սիրել և այլն .

159. ԿԱՏԱՐԵԱԼ

- Ան . Սիրելոց եղէ , Եղև իմ սիրել ,
 Սիրելոց եղեր և այլն . Եղև քո սիրել և այլն .
- Այս . Սիրելոց եղէց՝ լիցիմ , Լիցի իմ սիրել ,
 Սիրելոց լիցիր՝ ցիս և այլն , Լիցի քո սիրել և այլն :

160. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

- Ների. Սիրեալ եմ, է իմ սիրեալ, Ունիմ սիրեալ,
 Սիրեալ ես, է քո սիրեալ, Ունիս սիրեալ,
 Սիրեալ է, է նորա սիրեալ, Ունի սիրեալ,
 Սիրեալ եմք, է մեր սիրեալ, Ունիմք սիրեալ,
 Սիրեալ էք, է ձեր սիրեալ, Ունիք սիրեալ,
 Սիրեալ են. է նոցա սիրեալ. Ունին սիրեալ.
- Ան. Սիրեալ էի, էր իմ սիրեալ, Ունէի սիրեալ,
 Սիրեալ էիր, էր քո սիրեալ, Ունէիր սիրեալ,
 Սիրեալ էր, էր նորա սիրեալ, Ունէր սիրեալ,
 Սիրեալ էաք, էր մեր սիրեալ, Ունէաք սիրեալ,
 Սիրեալ էիք, էր ձեր սիրեալ, Ունէիք սիրեալ,
 Սիրեալ էին. էր նոցա սիրեալ. Ունէին սիրեալ.
- Այս. Սիրեալ իցեմ, իցէ իմ սիրեալ, Ունիցիմ սիրեալ,
 Սիրեալ իցես, իցէ քո սիրեալ, Ունիցիս սիրեալ,
 Սիրեալ իցէ, իցէ նորա սիրեալ, Ունիցի սիրեալ,
 Սիրեալ իցեմք, իցէ մեր սիրեալ, Ունիցիմք սիրեալ,
 Սիրեալ իցէք, իցէ ձեր սիրեալ, Ունիցիք սիրեալ,
 Սիրեալ իցեն. իցէ նոցա սիրեալ. Ունիցին սիրեալ.
- Արդ. Մի սիրեալ եր, Մի իցէ քո սիրեալ, Մի ունիր սիրեալ,
 Մի սիրեալ էք. Մի իցէ ձեր սիրեալ. Մի ունիք սիրեալ.
- Դ. Ան. Սիրեալ ել. ել սիրեալ. Ունեւ սիրեալ:

ԼՒՆԻՄ ԲԱՅՈՎ — Հասարակ.

161. ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ

- Ների. Սիրեալ լինիմ, Լինի իմ սիրեալ,
 Սիրեալ լինիս և այլն. Լինի քո սիրեալ և այլն.
- Ան. Սիրեալ լինէի, Լինէր իմ սիրեալ,
 Սիրեալ լինէիր և այլն. Լինէր քո սիրեալ և այլն.

162. ԿԱՏԱՐԵԱԼ

- Ան. Սիրեալ եղէ, Եղև իմ սիրեալ,
 Սիրեալ եղեր և այլն. Եղև քո սիրեալ և այլն.
- Այս. Սիրեալ եղէց՝ լիցիմ, Լիցի իմ սիրեալ,
 Սիրեալ լիջիր՝ ցիս և այլն. Լիցի քո սիրեալ և այլն.

Բ Ա Յ Ա Ն ՈՒ Ա Ն Ք

163. Ի, ՈՂ կամ ՕՂ

Սիրելի .	Սիրեցող՝ սիրող կամ սիրող .
Տեսանելի .	Տեսող՝ տեսանող .
Աղալի , կարդալի .	Աղացող , կարդացող .
Գիտանալի , բանալի .	Գիտացող , բացող .
Թողլի , ղենլի .	Թողող , ղենող .
Առնլի , ընթեռնլի .	Առող , ընթերցող .
Կալլի՝ կալնլի , կալի .	Կալող , կացող .
Կելի , լինելի .	Կեցող , եղող՝ լինող .
Առնելի , կլնլի .	Արարող՝ առնող , կլող .
Տանելի , տալի .	Տարող՝ տանող , տուող .
Ուտելի , գալի .	Կերող՝ ուտող , եկող :

Գ Լ ՈՒ Խ Վ Ե Յ Ե Ր ՈՐ Դ

Մ Ը Կ Ի Ը Յ

164. Օրինակ .

Եկ այս . նստարուք այսր :	Թերևս ասիցէք :
Անոր մուծին . ասք է :	Գոյէ գայցեն :
Անք է . երթիցուք ասքի :	Յայանապէս խօսել :
Եջ այսի . ելեալ անքի :	Իշխանաբար դատել :
Ո՞ր էիր . ո՞ր էրն :	Ես մեծ . յոյժ բարի :
Ուսքի գաս . իբրև լուան :	Կարի քաջ . կարի յոյժ :
Մինչ կենդանին էր :	Ա՞նկիս անշարժ :
Մինչև կերայց . եթ եկիր :	Ոչ բազում . ոչ սակաւ :
Այժմ ասացի . թերև երևի :	Գրէիէ հանապաղ : —
Մէջս , հանապաղ ուսանիմ :	Նոր գալ . ուղիղ գնալ :
Արդ ետես . ասա ասէ :	Բարոս ընթանալ :
Ոչ կամիմ . չե՛ հասեալ :	Սակաս , շատ սիրել :
Չգիտեմ . չերկնչիս :	Մեծայայն կարդալ :
Մինչդեռ խօսէր :	Մանր մանր կոտորել :
Մի երթայցէք :	Երբս ընթանալ :
Ահա եղև . այ՞ տեսի :	Ճանոնա լսել :
Ջիւրդ գիտէ . որպէս ասէ :	Գեղեցիկ ի՞նչ պատմել :
Այնպէս արարէք :	Փոքր թի սպասել :
Ապաքէն ասիցէք :	Ա՛խ ՚ի Բերան լինել :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե Օ Թ Ն Ե Ր Ո Ր Դ

Շ, Ա Դ, Կ Ա Պ

165. Օրինակք .

Ես և դու և ամենայն բազմ	Ետես երե հաճոյ է :
մու թիւնդ :	Իսկ նա գնաց :
Քարոզեցէք և ասացէք :	Իսկ զի մկրտես, եթէ դու
Ես ևս . ես իսկ :	չես :
Տուրա իմ ջերմ :	Ապա, ուրե՞ն, ապա ուրե՞ն,
Առէք իմ տուք :	ուստի ազատ են որդիքն :
Գաւազանա՞ւ երե սիրով :	Երե ոչ զմե՞ծն, գեթ, գնէ
Տացո՞ւք ինչ ոչ տացուք :	զիտքն արասցուք :
Երե կամիս . ինչ կամեցեալ էիր :	Արդ, և արդ, իսկ արդ զի՞նչ
Թե հնար ինչ իցէ :	ասիցեմ :
Ոչ ունիմք աստ Բայց հինգ	Արդ հոտեալ իցէ, քանզի
նկանակ :	չորեքօրեայ է :
Թեպէք և կամէր, Բայց ոչ	Քանզի բազուք յօժարեցին,
կարաց, սակայն ոչ կարաց :	կամ եղև և ինձ :
Սուղ, այլ զօրաւոր :	Քանզի ծնաւ, ապաքէն
Մի լայք, ղէ չէ մեռեալ :	գու՞թ ունի :
Լուարուք, ղէ ասացաւ :	Մեռանել քան ծառայել,
Գիտաց ինչ ցածուցեալ են :	քան ինչ ծառայել :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ո Ւ Թ Ե Ր Ո Ր Դ

Չ Ա Յ Ն Ա Ր Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

166. Օրինակք .

Ա՛ թշուառական :	Օ՛ն եկայք . օ՛ն արիք :
Ա՛յ թշուառ :	Հապա առաքինիք :
Է՛ մարդ :	Ա՛ն պատմեա :
Ո՛վ անմիտք, ո՛ն անմիտք :	Ա՛ն, դու եկ :
Ո՛ն, կարի է առասպելս :	Վա՛ն քաջիդ :
Ո՛վ սքանչելեացս :	Վա՛ն քաջքդ ինձ :
Ո՛ն, ես մեղաց :	Վա՛ն վա՛ն, ղի բեկաւ :
Վա՛ն որ քակեիր զտաճարն :	Բա՛ն է կուրու թեան մասցն :

ՄԵՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՇԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

ՀՈՒՈՎԱԿԸՆ ԲԵՌԻՒՅԻ ԲԵՅԻ ՀԵՏ

1. ՏԵՐ ԲԱՅԻ

ԴԻՄԱԻՈՐ ԲԱՅԻՑ

167. Միշտ Ուղևորն և Բայը անոր՝ Բո՛ւ՛ղ ու Դե՛մո՛ւ Համայնյն օ՛

Աստուած արար : Աշխարհ արարաւ :
 Յովհաննէս մկրտեաց : Յիսուս մկրտեցաւ :
 Յովնան ննջէր : Դու լինիս : Ես եմ :
 Ես պառաւեալ եմ : Տէր իմ ծերացեալ է :
 Դու լիջիր նորա աշակերտ : Մէք Մովսէսի աշակերտք եմք :
 Բարձր են երկինք : Խոր են դժոխք :
 Անունս մեր մուացի ժամանակաւ :
 Խորհուրդք թիւրք անջատեն յԱստուծոյ : —
 Ամենայն մարդիկ՝ որ ըմպեն : Մէք՝ զի գիտացաք :
 Անձնիւր գիտեմք համ գիտէք համ գիտացին :
 Գնամք իւրաքանչիւր : Մտին երկաքանչիւր :

168. Անեղական և եղակի Բո՛ւ՛ական՝ Հաւաքական և Հանրական
 Գերբայիին Բայը Բէ՛ եղակի և Բէ՛ յոգնակի .

Կեանք իմ՝ ի դժոխս մերձեցաւ . — կամ՝ մերձեցան :
 Հինգ ձագ երկուց դանգաց վաճառի . — կամ՝ վաճառին :
 Հինգն ՚ի նոցանէ յիմարք էին . — կամ՝ յիմար էր :
 Անցին կեանք մեր իբրև զհետս ամպոյ . — կամ՝ էանց :
 Այնուհետև վտանգեցաւ ազգ քրիստոնէից . — կամ՝
 վտանգեցան :
 Տիրեցին ազգն Սասանայ Պարսկի . — կամ՝ տիրեաց :
 Ամենայն մարդ աչօք բացօք տեսանէին . — կամ՝ տեսանէր :
 Եւ ժողովուրդն ակն ունէր Ջաքարիայ , և զարմանային
 ընդ յամենն նորա . — կամ՝ ունէին , զարմանայր :

169. Երբ որ Կառնի Տէր Եղիշի Կեր Բայի Բայը Բէ Եղիշի
 և Բէ Եղիշի .

Փոքր և մեծ անդ են . — կամ՝ է :

Յորեանն և հաճար ոչ հարան . — կամ՝ ոչ հարաւ :

Կտաւն և գարին հարաւ . — կամ՝ հարան :

Եթէ յարիցէ 'ի միջի քում մարգարէ կամ երանգահան .
 — կամ՝ յարիցեն :

Եկն Ագրիպպա և Բերինիկէ բազում երեւելի սպա-
 սուք և մտին յատեանն :

Մտին Մովսէս և Ահարոն առաջի Փարաւոնի և ասեն ցնա :

Եթէ եղբայր քո կամ քոյր իցեն մերկք :

170. Քանի Տէր Կառնի Կեր Բայի Կեր Կառնի Կեր Կառնի .
 Կեր Կառնի Կեր Կառնի Կեր Կառնի .

Դու և ես մի եմք : Ես և հայր իմ մի եմք :

Ես և դու հեծեալ էաք : Յորժամ դու և նա միայն իցէք :

Ես և դու և ամենայն բազմութիւնդ աշակերտեսցուք :

Դու և որդիք քո ընդ քեզ պահեսցիք :

Լինիցիմ ես և որդի իմ Սողոմոն մնասապարտք :

Մուտ դու և ամենայն տուն քո 'ի տապանդ :

Ընդէր մեռանիք դուք և ժողովուրդդ : —

Վաղիւ դու և որդիք քո ընդ քեզ անկցին :

Այլ թէ մեք կամ հրեշտակ յերկնից աւետարանեսցէ
 ձեզ աւելի քան զոր աւետարանեսցաքն ձեզ, նղով-
 եալ լիցի :

Դ Ե Ր Բ Ա Յ Ի Յ

171. Սեփական կամ Վերջահոլով Տրական .

Յերանել և 'ի մտանել նորա : Իկալ նորա կամ նմա յաղօթս :

Ճածկել 'ի քէն իմիք կամ իրիք 'ի սոցանէ չառնում յանձն :

Տեսեալ արդարոց ծիծաղեցան :

Ումեք կամ ուրուք 'ի ծառայիցն ոչ կարացեալ :

172. Ուղիական .

Ոմանք ասացին ոչ բնաւ գոյ Աստուած :

Վասն ոչ լինելոյ գիր և դպրութիւն 'ի ժամանակին :

Վասն ոչ կալոյ այր յազգէ Գրիգորի : —

Եկեալ 'ի դէպ նոցա ճշմարիտ առակն զգօնութեան :

Վաչէ՛ ձին զուլամք երթեալ, սատակէր :

2. ՍԵՌԻՒ ԽՆԴԻՐ

Հ Ա Յ Յ Ա Կ Ա Ն

173. ՆԵՐԳՐԹԱԿԱՆ ԲՅՈՒՅ .

Աստուած արար զաշխարհ : Յովհաննէս մկրտեաց զՅն :
 Ես ճանաչեմ զիման : Մեք պատուեմք զհայր մեր :
 Առնու զհացն տայ նոցա : Արկ զաթուռ նորա :
 Յուցէք ինձ զդահեկան հարկին : Աճ զգօտի քո :
 Առեալ հաց հոգացաւ եբեկ և ետ նոցա :
 Եւ նորա մատուցին նմա դահեկան մի :
 Աճ գօտի ընդ մէջ քո : Աթուռս արկին :

174. ՆԵՐԳՐԹՄԲԱՐ ԱՌՆՈՒՄԺ ՆԵՐԳՐԹԱԿԵՐԱՅ ԷՆՔ ԲՅՈՒՅ .

Ամաչեցէք զամօթ : Լացին լալիւն մեծ յոյժ :
 Եւ նորա զնոյն քուն ննջեցին : Ողբասցեն ողբս :
 Գիտես զճառայութիւնն՝ զոր ծառայեցի քեզ :
 Գնալ համ ընթանալ զճանապարհս թիւրս :
 Ընթացս յանդգնութեան ընթանային :
 Երթիջիք զճանապարհն ձեր :
 Ի ճանապարհին զոր երթայցես :
 Առաջին գալուստն խոնարհութեամբ էր , իսկ զմիւսն
 հայրական փառօք հանդերձեալ է գալ :

175. ՆԵՐԳՐԹՄԲԱՐ ԱՌՆՈՒՄԺ ԿՐՄՈՐԱԿԱՆ ԲՅՈՒՅ .

Պսակեցար ՚ի թագաւորէն զանթառամ փառաց զպը-
 սակն . — այսինքն՝ ընկալար :
 Զայսպիսի պատիժս պատժեցաւ . — այսինքն՝ կրեաց
 համ ընկալաւ :
 Զնոցա պաճուճանսն պաճուճեացիս :
 Զանթառամն և զերկնայինն ծաղկեցար ծաղիկ :
 Զօրհնութիւնն ընդ ամենեւին օրհնեցար :
 Եղաւ զթագ զԱսիացւոցն :
 Վառեցաւ ամենայն այր զղէն իւր :
 Արկար զլոյս որպէս զօթոց :
 Բաժանեցին որդիքն Իսրայէլի զիւրաքանչիւր ժառանգ
 գութիւն :
 Զմկրտութիւնն՝ զոր ես մկրտեւոցն եմ , մկրտիցիք :

176. Ներգործաբար առնուած իրաւորակերպ Էլը Բայից .

Չամենայն ամբարշտու թիւնս՝ զոր ամպարշտեցայք յիս .
— այսինքն՝ արարէք :

Մոլորու թեամբն զոր մոլորեցան : Նոր մոլու թիւնս մոլին :
Երկեան երկիւղ մեծ : Մեծացաւ մեծու թիւն յոյժ :

Ամենայն որ բնակեալ իցէ զլեռնակողմնն :

Հիւանդացաւ հիւանդու թիւն : Չարմացարուք զարմանս :

Չկէս յանցանաց քոց ոչ յանցեալ :

Ի մեղս իւր զոր մեղաւ : Թմբբեացին զմեղացն քուն :

Չանուանի և զլաւ մահ մեռանիմք :

177. Երկու հայցական՝ Ռիլ արական կամ Ռուր գործիական Տպօք :

Հարցից զձեզ բան մի . — այսինքն՝ ձեզ , բան մի . կամ՝
զձեզ , բանիւ միով .

Ուսուցանէր զնոսա առանկօք բազում ինչ :

Արբոյց զպարտէզն երկերիւր սափոր ջուր :

Չայս միայն աղաչեացուք զԱստուած :

Մեղոյց զնոսա մեղս-մեծս : Չմահ աղու իսու ստանից զբեզ :

Գան հարին զնա : Բուռն հարկանել զգործս :

Չհարուածս թշնամուց հարի զբեզ :

178. Ներգործաբար առնուած Դերբայից , Բայանուանց և
Բայարմապից .

Ոչ է ձեզ գիտել զժամս և զժամանակս :

Անդ էր նաւն թափելոց զբեռինան :

Չփրկու թիւն գտեալ լինէին : Չբաբիլոն իմ չիք տեսեալ :

Չհամառօտն յինէն սրահանջելի է :

Ընտրելի է մեզ զմի յայսցանէ :

Չոր յառաջագոյն տեղեակ եմք :

Չամենայն ինչ նպաստ լիցուք յընկերացն օգուտ : —

Կարող զամենայն : Արարիչ զբնաւս յոչէից :

Ոտք քահանայից կրելեաց զտապանակ ուխտին :

Արարչու թիւն Աստուծոյ յոչընչէ զաշխարհս :

Վասն զմեզ փրկու թեան : Ճննդեամբ Եւայի զՎային :

Վասն յառաջագոյն քարողու թեան Յովհաննու մկրտու-

թիւն ապաշխարու թեան :

Ընդ զրկանաց զոք : Չճնողս անարդուք :

179. Կրա-որական և կրա-որաբար առնուած Բայից .

Ճանաչիմ յիմոցն : Յիսուս մկրտեցաւ 'ի Յովհաննէ :
Աշխարհ արարաւ Աստուծոյ : Պատու իմք 'ի հօրէ մերմէ :

180. Բայառականի պէշ Գործիական կամ նոյն ճպօք Նախարար-
Տրական .

Թանային ճանապարհք իմ կողմով և ուղղանէին լե-
րինք իմ կաթամբ :

Որ 'ի ձեզ մեք քարոզեցաւ : Քև փրկեցայց 'ի փորձուէ :
Եւ դուք մկրտիցիք 'ի Հոգի Սուրբ կամ Հոգւով Արբով
կամ 'ի Հոգւոյն Սրբոյ :

181. Բայառականի պէշ 'Աւերջահոլով Տրական .

Իմաստութիւն դիւրաւ գտանի խնդրողաց իւրոց :
Ընտրող մտաց ճանաչին յայտնապէս գիտնոցն բանք :
Աստուած ձեռին չղնի, մտաց իմանի, այլ ոչ աչաց
տեսանի :

182. Կրա-որաբար առնուած Գործայից, Բայանուանց և Բայարձապից-
Պղծիլ 'ի նմանէ կամ նովաւ : Յաղթիլ 'ի չարէն կամ բարեաւ :
Կատարեցին ամենայն գրեալքն 'ի մարգարէից . կամ
մարգարէիւք կամ 'ի ձեռն մարգարէից :

Ճնուող կամ ծագումն 'ի կուսէն :

Աւարբումն 'ի հօրէ : Պաշարումն 'ի տոռանց մեղաց :

Անխափ 'ի դիւաց : Գազանաբեկ և վերաւոր 'ի գայլոց :

Բառնալ զնախատինս իմ 'ի մարդկանէ :

183. Փ Ո Փ Ո Խ Մ Ո Ի Ն Բ Ը Ս Տ Ս Ե Ռ Ի Ի Բ Ա Յ Ի Յ

{ Յովհաննէս մկրտեաց զՅիսուս :

{ Յիսուս մկրտեցաւ 'ի Յովհաննէ :

{ Ճանապարհ՝ զոր նորա ընթացան :

{ Ճանապարհ՝ որ 'ի նոցանէն ընթացաւ :

{ Քուն՝ զոր նորա ննջեցին :

{ Քուն՝ որ 'ի նոցանէ ննջեցաւ :

{ Արկար դու զայս որպէս զօթոց :

{ Արկաւ լոյս 'ի քէն կամ քեզ որպէս զօթոց :

{ Զհարուածս թշնամւոյ հարի ես զքեզ :

{ Հարուածք թշնամւոյ հարան քեզ յինէն . կամ հար-
ուածով թշնամւոյ հարար դու յինէն :

Յ. ԱՌԸՆՉԱԿԱՆ ԽԸՆԴԻՐ

ՈՒՂՂԱԿԱՆ

184. Կրա-որական և Չէլչ և Էական Բայից (Տէրբայիւոն
նկարմամբ) .

Էս եմ տէր : Նա է հայր : Եղէց նոցա Աստուած :
Եղիցուք տեառն մերում ծառայք :
Էս սրառաւեալ եմ : Տէր իմ ծերացեալ է :
Ծերացեալք էին և անցեալք զաւուրբք :
Մայրք շինեցան քեզ սահանգք :
Դատաւորք ոչ եթէ չարք անուանին , այլ յոյժ բարիք :
Մեկնեցան 'ի միմեանց ողջք և անարատք :
Բազումք հացկատակք ընչաւէտից մտին :

185. Յոգնակիի Գեղեղակի .

Ուղիղ են ճանապարհք նորա :
Բանք քո բարի են և դիւրինք :
Երկոտասան եղբայր եմք ծառայք քո :
Մէք իմաստուն եմք : Դուք անմիտ էք :

186. Ուղակակի Գեղ Նախարար-Տրական .

Ի բաց է դուռն : Ի զուր են ջանքն :
Եղէց նոցա յԱստուած : Լերուք ինձ յորդիս :
Եղիցին դժուարինքն 'ի դիւրինս :
Դարձան նոցա 'ի թշնամի :
Չեւանան 'ի ծառս ստղատուս :

ՀԱՅՅԱԿԱՆ

187. Ներգործական և ներգործաբար առնուած Բայից
(Սեւի խնդիրնոն նկարմամբ) .

Արար զիս հայր : Օծանել զոք թագաւոր :
Եթէ ոք խոստովանեցէ զնա Քրիստոս :
Չանձն իւր մատոյց սրտարագ :
Նուաճեցես զնա ծառայ յաւիտեան :
Գող զբորէ ըմբռնեաց առիւծ :
Արարին զամենեսեան զինուորս Քրիստոսի :
Եղ զմեզ տեսուչս : Կենդանիս արար զմեզ :
Չլեզուս մեր մեծս արասցուք :
Անարգս և վատթարս զնոսա ցուցանէին :
Գեղեցկագոյնս և վայելուչս յարդարեաց զնոսա :

4. ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

192. ՍԵՌԱԿԱՆ (157 — 162)

Է իմ ամենայն ինչ : Որդիք լինին քո 'ի նմանէն :
 Ոչ գոյ մեր զօրութիւն : Ազուեսուց որջք գոն :
 Ոյր իցեն երկու հանդերձք , տացէ զմին այնմ՝ ոյր ոչն
 գուցէ , և ոյր կայցէ կերակուր՝ նոյնպէս արասցէ : —
 Էր ամաց երկստասանից կամ վեշտասանից :
 Վախճանեցաւ Յովսէփ ամաց հարիւր և տասանց :
 Նստաւ յաթոռ հօր իւրոյ ամաց երեսնից :

193. ԳՈՐԾԻԱԿԱՆ

Ամենայն ինչ նովաւ եղեւ : Գանձիւք եղիցի փրկուի մեր :
 Քրտամբք երեսաց քոց կերիցես զհաց քո :
 Հովուեսցես զնոսա գաւազանաւ երկաթեաւ :
 Որք ծուլութեամբ անցուցին զկեանս՝ զղջացան , և ար-
 տասուօք և հառաչանօք պատմեցին 'ի շահ զկնի եկեւոյն :

194. ԲԱՅՍՈՒԱԿԱՆ

Ի մէնջ ես թէ 'ի թշնամեաց մերոյ :
 Պատերազմաց սկիզբն յադահութենէ մարդկան եղև :
 Ամբարտաւանութիւն յերկնից ընկեաց զհրեշտակսն :
 Չոր ինչ խնդրէք 'ի հօրէ իմմէ յանուն իմ , տացէ ձեզ :
 Ի պողոյ անտի ծառն ճանաչի :
 Սրբեսցուք զեզուս մեր 'ի դատարկ բանից , 'ի բամբա-
 սանաց և 'ի ստախօսութենէ :

ՀԱՅՅԱԿԱՆ

195. ՉԻՒ Լ օրինակի Բառերն .

Չբացական տեսին զնոյն օրինակ քանդակեցին . — այս-
 ինքն՝ նովին օրինակաւ , 'ի նոյն օրինակ :
 ՉՏարտն զձեւ և զօրինակ Բաբելոնի շինէր . — այսինքն՝
 ձեւով՝ օրինակաւ , 'ի ձեւ՝ յօրինակ :
 Չինչ օրինակ կամ զո՞ր օրինակ վկայեցին . — այսինքն՝ ու-
 բով օրինակաւ , յինչ կամ յո՞ր օրինակ :

196. ՉԻՒ Բառերն .

Չկշիռ մարմնոց նոցա ոսկի առնուին . — այսինքն՝ կշռով ,
 'ի կշիռ :
 Վաճառէր և զգին նորա ընպէր գինի . — այսինքն՝ գնով ,
 'ի գին :

Քարձինս զնշխարսն երկոտասան սակառի կամ եօթն զամբիւղ . — այսինքն՝ երկոտասան սակառուով՝ եօթն զամբիւղաւ , յերկոտասան սակառի՝ յեօթն զամբիւղ : Ետուն ոսկի տաղանտս հինգ հազար կամ հարիւր տաղանտ : Ետու ձէթ քսան հազար չափի կամ գարի՝ տասն հազար քոռ :

197. Ժամանակի Բառերն .

Ես ընդ ձեզ եմ զամենայն աւուրս . — այսինքն՝ յամենայն աւուրս , ընդ ամենայն աւուրս :

Եղև ջրհեղեղ զքառասուն տիւ և զքառասուն գիշեր : Հող կերիցես զամենայն աւուրս կենաց քոց :

Զվեց օր արար տէր Աստուած զերկինս և զերկիր :

Եղիցաւք անդ տարի մի կամ ամիսս տասն :

Ճառայեաց նմա ամս եօթն :

Լուս եկաց աւուրս երկոտասան :

ՏՐԱԿԱՆ

198. ՆԻՒՐԻՒ .

Ի քեզ են աչք մեր : ՅԱստուած եմք ապաւինեալ :

Ամենայն ուխք ՚ի ծով գնան , և ծով ոչ լնու :

Հայեցարուք ՚ի շուշանն վայրենի :

Եջ Յակոբ յեգիպտոս : Չոգաւ ՚ի քաղաքն :

Մտանել ՚ի նաւ : Արկանել ՚ի հնոց : Հանել ՚ի ցամաք :

Հայել յերկինս : Ելանել ՚ի լեառն : Փախչել յանապատ :

199. ՎԵՐՋԱԿՈՂ .

Ընդէր է ինձ այդ : Քեզ լնցի քոյդ :

Ոչ գոյ մեզ փրկութիւն : Ոչ է ձեզ գիտել :

Արար ինձ մեծամեծս հզօրն : Հրամայեաց նոցա :

Կոյր կուրի յորժամ առաջնորդէ :

200. ՆԵՐԳՈՅԱԿԱՆ

Աղօթէր ՚ի պարտիզին կամ ՚ի պարտէզն :

Նստէր ՚ի տանն կամ ՚ի տունն :

Քարողէր յեկեղեցւոջն կամ յեկեղեցիս :

Ի գիւտի խաչին : Ի գերութեան նոցա :

Ի գալստեան նորա : Յաղատութեան մերում :

Ի ծնանելն Յիսուսի : Ի ծագել արեգական :

201. ԶԱՆԱԶԱՆ ՆԱԽԻՐՕՔ ԵՒ ՆԱԽԱԻՐՈՒԹԵԱՄԻՔ ԵՒ

ՄԱԿԱՅ

Տեա 47 համարէն մինչեւ 68 համարը և 164 համարը :

Գ Լ ՈՒ Խ Ե Ր Կ Ր ՈՐ Դ
Հ ՈՒ Ռ Վ Լ Կ Ը Ն Բ Ը Ռ Ի Բ Ի Ր Ը Ր ՈՒ Հ Ե Տ

1. Բ Ա Ց Ա Ց Ա Ց Տ Ի 2

202. Բայայայտելն համայնյն .

Դաւիթ մարգարէ ,	Մարգարէն Դաւթի ,
Դաւթայ մարգարէի ,	Մարգարէին Դաւթայ ,
Դաւթաւ մարգարէիւ ,	Մարգարէիւն Դաւթաւ ,
ի Դաւթայ մարգարէէ ,	ի Մարգարէէն Դաւթայ ,
զ Դաւիթ մարգարէ .	զ Մարգարէն Դաւիթ .
Երուսաղէմ քաղաք ,	Քաղաքն Երուսաղէմ ,
Երուսաղէմայ քաղաքի ,	Քաղաքին Երուսաղէմայ ,
Երուսաղէմաւ քաղաքաւ ,	Քաղաքաւն Երուսաղէմաւ ,
յ Երուսաղէմայ քաղաքէ ,	ի Քաղաքէն Երուսաղէմայ ,
զ Երուսաղէմ քաղաք .	զ Քաղաքն Երուսաղէմ :

Կղէօպատրաւ դստերքն = Կնաւ իւրով Սափիրաւ =
 Ի Դարեհէ արքայէ = Յինէն՝ ի կնոջէ սամարացւոյ =
 Սեփարուիմայ քաղաքի = Ահեկանի ամսեան = Սարոյց ծառոց =
 Առ Հիւզասպաւ գետովն = Ի Սիոնէ լեռնէ = յԱրածանւոյ գետոյ =

203. Բայայայտելն անհամայնյն =

Երուսաղէմ քաղաքի ,	Քաղաքին Երուսաղէմ ,
Երուսաղէմ քաղաքաւ ,	Քաղաքաւն Երուսաղէմ ,
յ Երուսաղէմ քաղաքէ .	ի Քաղաքէն Երուսաղէմ .
Դաւիթ մարգարէի ,	Մարգարէին Դաւիթ ,
Դաւիթ մարգարէիւ ,	Մարգարէիւն Դաւիթ ,
ի Դաւիթ մարգարէէ .	ի Մարգարէէն Դաւիթ :

Եփրատ գետոյ = Ապար աշխարհին = Ոլկիանոս ծովուն =
 Ի Քասղեւ ամսեանն = Սերկեւիլ մրգոյ = Բարաի ծառոյն =
 ԶՍէիր լեռամբ = Առ Եփրատ գետով = ՅԱյրարատ դաւառէ =
 Ամսոյն Ագար = Լերինն Կաւկաս = Գետոյն Ախուրեան =
 Սանատրուկ արքայի = Աշխէն տիկնաւ = յԱզոստոս կայսերէ =

204. Բայայայտելը՝ այսինքն , այս է , ասեմ եայլն , ե անունն
 Բաւերով .

Ի նա հաւատասցեն , այսինքն ի Յիսուս Քրիստոս =
 Սաղարթօք վարսից , այս է արտաքին զիմօք բարեշուք կերպից =
 Հրաշալի պատուով յարգեալ , բանիւ ասեմ և մտօք =
 Այր մի Մատթէոս անունն = Ի քաղաքն անունն Նային =

2. ԱԾԱԿԱՆ

205. Գոյականին համայնյն .

ԵՂ.	Մեծ ծառ ,	ճառ մեծ ,
	Մեծի ծառոյ ,	ճառոյ մեծի ,
	Մեծաւ ծառով ,	ճառով մեծաւ ,
	'ի Մեծէ ծառոյ ,	'ի ճառոյ մեծէ ,
	զ Մեծ ծառ .	զ ճառ մեծ .
ՅԳ.	Մեծ* ծառք ,	ճառք մեծք ,
	Մեծաց ծառոց ,	ճառոց մեծաց ,
	Մեծօք ծառովք ,	ճառովք մեծօք ,
	'ի Մեծաց ծառոց ,	'ի ճառոց մեծաց ,
	զ Մեծ* ծառս .	զ ճառս մեծս :

Քաջի թագաւորի = Ի վնասակարաց աստի բերմանց =
 Մեծաւն և կատարելոյն և անձեռագործ խորանաւն =
 Արծաթոյ ընտրոյ = Առն ուսելոյ և տեղեկի =
 Մարդոյ լեզուանոյ = Ի տաճարէ սրբոյ իւրմէ =
 Հրաշափառագունիւ պարտ էր անցանել բանիւ =

206. Գոյականին անհամայնյն .

ԵՂ.	Մեծ ծառոյ ,	ճառոյ մեծ ,
	Մեծ ծառով ,	ճառով մեծ ,
	'ի Մեծ ծառոյ .	'ի ճառոյ մեծ .
ՅԳ.	Մեծ ծառք ,	ճառք մեծ ,
	Մեծ ծառոց ,	ճառոց մեծ ,
	Մեծ ծառովք ,	ճառովք մեծ ,
	'ի Մեծ ծառոց ,	'ի ճառոց մեծ ,
	զ Մեծ ծառս .	զ ճառս մեծ :

Սիրոյն հոգևոր = Արեան քո սուրբ = Պատկաւն փշեաց =
 Ի վերայ աշխարհիս Աստուրական կոչեցեալ =
 Ոսկեհուն հանդերձից ընդելուզեալ մարգարտով =
 Երկայն կարօտանամք բանից = Հոսանուտ վիճակեալ բնուէ =

207. Գոյականը զօրո-իւմի .

Բարեսիրտ գործէ առանց խորհելոյ . — բարեսիրտ մարդ =
 Աստուծոյ յայտնի են անգործք մարդոյն . — անգործ իրք =
 Որ հասանէ անքննականաց , փառաւորաց և հրաշակերաց =
 Որ առնէ զմեծամեծս և զանքննինս և զփառաւորս =
 Եթէ ընդ փայտ դալար զայս առնեն , ընդ չորն զննչ վննիցի =

208. Թուական ածականք և ածական դերանուանք .

Մի ազգ , միոյ՝ մի ազգի . Ազգ մի , ազգի միոյ՝ մի :
Երեք օր՝ աւուրք , երկոյ՝ երեք աւուրց . Օր՝ աւուրք
երեք , աւուրց երկոյ՝ երեք , զաւուրս երիս՝ երեք :
Հինգ վկայ , հինգ վկայի , հինգ վկայք , հինգ՝ հնգկոյ
վկայից . Վկայ հինգ , վկայի հինգ , վկայք հինգ , վե-
կայից հնգկոյ՝ հինգ :

Այս բան , այսր՝ այս բանի , այսոքիկ՝ այս բանք , այսոյ՝
այս բանից . Բանս այս , բանիս այսորիկ՝ այս , բանքս
այսոքիկ՝ այս , բանիցս այսոցիկ՝ այս :

Նոյն իր , նորին՝ նոյն իրի , նոքին՝ նոյն իրք , նոցին՝
նոյն իրաց . Իրն նոյն , իրին նորին՝ նոյն , իրքն նոքին՝
նոյն , իրացն նոցին՝ նոյն :

Իմ ձեռն , իմոյ՝ իմ ձեռին , իմ ձեռք , իմոց՝ իմ ձեռաց .
Ձեռն իմ , ձեռին իմոյ՝ իմ , ձեռք իմ , ձեռաց իմոց՝ իմ :

Ո՞ր գործ , որոյ՝ ո՞ր գործոյ , ո՞ր գործք , որոց՝ ո՞ր գործոց .

Գործ ո՞ր , գործոյ որոյ՝ ո՞ր , գործք ո՞ր , գործոց որոց՝ ո՞ր :
Ոմն՝ ոք այր , ուրումն՝ ուրուք առն , ոմանք արք , ոմանց ա-
րանց . Այր ոմն՝ ոք , առն ուրումն՝ ուրուք , արք ոմանք :

Իմն՝ ինչ քար , իրեմն՝ իրիք՝ իմն՝ ինչ քարի , ոմանք քարք .

Քար իմն՝ ինչ , քարի իրեմն՝ իրիք՝ իմն՝ ինչ , քարք ոմանք :

Ո՞ք բանք , ոյց բանից . Բանք ոյք , բանից ոյց :

Երկոքին եղբարք , երկոցուն եղբարց . Եղբարք երկոքին ,
եղբարց երկոցուն :

209. Յոգնակի ուղղական և նախդրի-հոլովք .

Եւ այլևս Բաղդ-ճ որ ՚ի սոյն յարին Բանք :

Զընտիր ընտիրան և զգեղեցիկ անօթան սարայք :

Ի քաղուժն և ՚ի զանազանս բաժանին անուանս և իրս :

Բարձունք հսկայք յարեան ՚ի վերայ նորա :

Բաղուժն քաղմաքերս և գինեքերս տնկեաց ՚ինմա հովիտս :

Ընտրեցէք ՚ի ձէնջ վկայեալս արս Եօթն : —

Չորք հազարք գոնասպանք : Տուփք ոսկիք երկոտասանք :

Աւուրս քառասունս : Արս երիս հազարս :

Եթէ այնք ոչ էին լեալ յաջողուածք :

Նոյնք զմիմեանց հոգացեն անգամքն :

Իմք ոչ եղեն իմացեալ բանք : Զիւրան զօրն թիւնս :

Զո՞րս հիւսեցից շարս և սողս բանից :

Յ. ՅԱՏԿԱ ՅՈՒ ՅԻՉ

210. Յափայտելն նախադաս և յեփայտաս .

Բան քո . քո բան . ծոց իւր . իւր ծոց :
 Արքայութիւն երկնից . երկնից արքայութիւն :
 Ձհայր քո և մայր : Սէրն Աստուծոյ և ընկերին :
 Գլուխ և ձեռք և ոտք նորա :
 Չեր ոգի և շունչ և մարմին :
 Մթերք ոսկւոյ և արծաթոյ և քարանց պատուականաց :
 Աւուրք ամաց կենաց իմոց ի՞մ աւուրք կենաց ամաց
 իմոց ոչ հասին յաւուրս ամաց կենաց հարց իմոց :
 Կրտսեր որդւոյն Յազկերտի դայեակն . — այսինքն՝ դայեակն
 կրտսեր որդւոյն Յազկերտի :
 Առանց բարեգործիդ հրամանաց ակնարկութեան . —
 առանց ակնարկութեան հրամանաց բարեգործիդ :
 Ոյր որդի , որոյ որդին , որոց որդին , որոյ որդիքն ,
 որոց որդիքն :

211. Յափայտել լորո-լեամբ .

Ժանիք նորա կորեան առիւծու . — այսինքն՝ էին ժանիք
 կորեան առիւծու :
 Ոչ օգտի և խաղաղութեան բանա խօսի , այլ չարի . —
 այսինքն՝ չարի բանս :
 Զի էին գործք իւրեանց չարութեան . — այսինքն՝
 գործք չարութեան :
 Աստուծոյ բարբառ է , և ոչ մարդոյ . — այսինքն՝ ոչ
 մարդոյ բարբառ :
 Հրեշտակի կարծեցին զաստուածային բարբառն . — այսինքն՝
 հրեշտակի բարբառ :

212. Դերանոն յափայտոցիւ լորո-լեամբ .

Մի կարասցէ ունել զդէմ . — այսինքն՝ զդէմ իմ , քո ,
 նորա , մեր , ձեր , նոցա . ըստ իմաստին :
 Հայր սիրէ զորդի . — այսինքն՝ զորդի իւր :
 Պնդեա զմէջ , զօրացիր զօրութեամբ յոյժ . — այսինքն՝
 զմէջ քո :
 Ամենայն բարիք որ յԱստուծոյ առ մեզ ժամանեն և լուսաւորեն
 զհոգիս . — այսինքն՝ զհոգիս մեր :
 Թողու լքանէ յօգնականուէ : Ընդէր բարկանաս եղբօրն :

213. Յափիայոցիւ Տէր Բայի Տփօք .

Սիրել նորա , մտանել նոցա , մուտ նորա , ելք նոցա ,
 գերութիւն նոցա , ազատութիւն մեր :
 Տուրք քո նմա . — տալ քո , զոր դու տաս :
 Փչամք քո 'ի նոսա զհոգիդ . — փչելով քո :
 Զտեառն անսուտ քեզ խոստմունս :

214. Յափիայոցիւ Նայախան Սեփի Խնդիրի Տփօք .

Ճննդեամբ կայենի . — ճնանելով զկային :
 Ատելութիւն թշնամոյ : Գործօնաց գործոյն :
 Արարիչ լուսոյ կամ բնաւից կամ ամենեցուն :
 Ճաշակմամբ պտղոյն ճաշակեցին զգառնութիւն :
 Դատապարտողք զՔրիստոս ոչ խոստովանողաց :
 Առաջնորդք ունեւեացն Յիսուսի :

215. Յափիայոցիւ Բայառան Սեփի Խնդիրի Տփօք .

Վիրաւորք սրոյ : Կոխան աղգաց կամ ոտից :
 Եկիր 'ի փրկութիւն մարդկան ճննդեամբ կուսին Մա-
 րիամու :

216. Բայայայտիւ Յափիայոցիւ պէս .

Լեառն Սէիրայ : Զգետովն Եփրատայ և զԴիլաթաւ :
 Ի լեռնէ Սիոնի : Ի ժողովրդենէ քու մմէ Իսրայելի :
 Գաւառն Բագրևանդայ : Մանգաղաւ կամացդ :
 Կշանաւ խաչիդ : Տասրանակաւ խաչին :
 Մանգաղաւ սրոյ զորայս պարանոցի այլազգեացն հա-
 տանել . — ըսելէ՝ մանգաղաւ այսինքն սրով , զորայս
 այսինքն զպարանոցս :

217. Ածանիւն Յափիայոցիւ պէս .

Սպասք ոսկւոյ և արծաթոյ . — այսինքն՝ ոսկի , արծաթ ,
 ոսկեղէն , արծաթեղէն :
 Ալք զօրութեան . — այսինքն՝ զօրաւոր :
 Կահատակք քաջութեան : Երկիր բարութեան :
 Խունկ անուշութեան : Ալմ անշարժութեան :
 Քուն թանձրութեան : Տկարութեան միտք :
 Աման ինչ մորթոյ , անօթ կտաւոյ . — այսինքն մորթեղէն ,
 կտաւեղէն :
 Հօտք բազմութեան այծեացն սևութեան՝ յօդիս դարձ-
 եալ սպիտակութեան . — այսինքն բազում հօտք ,
 սեաւ այծեացն , յօդիս սպիտակս :

4. ԽՆԴԻՐ

218. Սեփական (210-217) .

Մեծդ դիւցազանց . ամենեցուն վեհագոյն :

Մի ոմն քաղաքացւոց . 'ի միում աւուրց :

Իբր 'ի պղծոյ իմեքէ արարածոց :

Ի տան ուրումն իշխանացն . իւրաքանչիւր ոք որբոցն :

Ճեր ամաց ութսնից և չորից . հինաւուրց ծերն :

219. Գործիական .

Չափով խրատ . խօսիւք պատարագ . ծուլութիւն կեանք :

Ազգաւ հրեայ . արուեստիւ բժիշկ . բնութեամբ մարդ :

Բանիւ աղքատ . մտօք հարուստ . անձամբ փոքր :

220. Բացասական .

Յաղգէ հրեայ . յարուեստէ բժիշկ :

Կոյր 'ի ծնէ . կազ յորովայնէ մօր իւրոյ :

Առ 'ի քէն իմաստութիւնդ . առ 'ի քէն փառօքն :

Եղբայր առ 'ի հօրէ կամ առ 'ի մօրէ :

Անցայտ 'ի մարդկանէ . հեռի 'ի տանէ . աղքատ 'ի գիտութիւն :

Ընդունելի՝ երանելի յամենեցունց . գովելիք 'ի մէնջ :

Ի միում յաւուրց . երկու 'ի նոցանէ . մեծն 'ի ձէնջ :

Հինգն 'ի նոցանէ . պիղծ ինչ 'ի կերակրոցն :

Անմեղն 'ի ձէնջ . կրտսերն՝ ծերագոյնքն 'ի նոցանէ :

Ո՞վ 'ի ձէնջ . ոք 'ի ձէնջ . մի ոմն 'ի դպրացն . ո՞ր յերկուցն :

Իւրաքանչիւր ոք 'ի ձէնջ . ոմանք 'ի ժողովրդենէն :

221. Տրական .

Կարօտ հացի . անտես աչաց . սիրելին մեզ :

Ճանապարհ գնալի ոտից և սմբակաց :

Ոչինչ նուազէր կոյսն արքային հասակի :

Յոյժ գերազանց առ հոսումն իմացմանց :

222. Ներգոյական .

Մեծն 'ի մարգարէս . տկարագոյնն յանասունս :

Կրտսերագոյնն յորդիս նորա . նախդ 'ի վկայս :

223. Զանազան նախորդ և նախադրո-ւիւմք .

Գերազանց քան զմիտս . քան զամենայն վեհագոյն :

Հատն մանանխոյ փոքր կամ փոքրագոյն է քան զամենայն

սերմանիս . բուսանի և լինի մեծ քան զամենայն բան

ջար :

Ի մէջ իմաստնոց իմաստնագոյն :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե Ր Ր Ո Ր Դ

Յ Ը Ր Ը Բ Ե Ր Ը Կ Ը Ն , Յ Օ Դ Ե Ի Ն Ը Խ Դ Ի Բ

1. Յ Ա Ր Ա Բ Ե Ր Ա Կ Ա Ն

223. Յարաբերեալին յեփարաս .

Ճառայ որ գիտիցէ զկամս տեառն և ոչ առնիցէ :
Բանն՝ զոր խօսեցայ ձեզ , հոգի է և կեանք :
Ամենայն՝ որ հաւատայցէն ՚ի նա , կեցցէ :

224. Յարաբերեալին նախարաս .

Վասն զի սուրբ է որ եմուտ անդր տապանակն տեառն .
— տապանակն տեառն որ եմուտ անդր :
Ո՛ւր է որ ծնաւ արքայն Հրէից , — արքայն Հրէից որ
ծնաւ :

225. Յգնակիի քեշեղակի .

Դորա որ կանգ . բազումք որ ըմպէին . — որք :
Որդիքն քս զոր դու սիրեցեր . — զորս :
Յամենայն ճառոց որ է ՚ի գրախտիդ . — որք են :
Իբրև լուան որ յերուսաղէմ առաքեալքն էին . — առա-
քեալքն որ համ որք յերուսաղէմ էին :
Դու որ գործէին զամբարշտութիւն զսողոմոնայիսն խայ-
տանակեցեր . — զսողոմոնայիսն որք գործէին :

226. Երբ ես , դու , նա համ այն լորո-նեամբ յարաբերեալ
յարաբերականը եր հըլէլէլ .

Որ կամի փոխ առնուլ ՚ի քէն մի դարձուցաներ զերեաս .
— յայնմանէ որ :

Վասն զոր ասեսն . — վասն այնր զոր :
Վասն որք ոչ կարև որ համարին . — վասն նոցա որք :
Դուք ոչ մտանէք և որ մտանելոցն են արգելուք :

227. Երբ ես , դու , նա համ այն լորո-նեամբ յարաբերեալ
յարաբերականը անոր հըլէլէլ .

Որում խնդրէ ՚ի քէն սուր . — այնմ որ խնդրէ :
Դու ոչ մտանես և զորս մտանեն ընդ դէմ կացեալ
արգելուս . — զայնոսիկ որք :
Դողացեալ վասն որոյ գաղտն արար . — վասն այնր զոր :
Ոմանք յորոց անդն կային . — յայնցանէ որք :
Առ յորոց անէրն սրատարագս . — յայնցանէ զորս :

228. Յարաբերականը յայտնի յարաբերեալն հոլովել .

Չիք ազգ որ ոչ իցեն իրաւունք 'ի դատաւորաց . — սրոյ =
 Ի վերայ սեղանոյ ողջակիզացն սրոյ նոր արարին . — զոր =
 Զնջեա 'ի դպրութենէն յորմէ գրեցերն . — յորում =
 Հատուցէ զաւանդն՝ զոր աւանդեցաւ նմա . — որ =
 Ամենեցուն սրոյ էք 'ի Հռովմ ողջոյն . — սրք =
 Կուագարանովքն սրովք արարին՝ օրհնել զաէր . — զորս =
 Յաւուրցն յորոց կարգեցի դատաւորս . — յորս =

229. Յայտնի յարաբերեալը յարաբերականին հոլովել .

Ամենայն այր կամ կին որ մտանիցէ առ արքայ չիք փրժ-
 կութիւն . — ամենայն առն կամ կնոջ =
 Ամենայն մարդիկ որ ըմպեն զնա՝ յիմարեցուցանէ զմիտ-
 սրն . — ամենայն մարդկան =
 Ամենայնի որոյ սպանեալ իցէ և մերձեալ 'ի վիրաւոր սրբ-
 բեսցի . — ամենայն =
 Զամենայն ինչ զոր խօսիցի՝ լինի . — ամենայն ինչ =
 Զբանն զոր խօսեցար հաւատարիմ լիցի . — բանն =
 Յերկիրն յոր հասեր քեզ լիցի 'ի ժառանգութիւն . —
 երկիրն =
 Զորոյ ես զգլուխն հատի զՅովհաննու՝ սա է . — Յով-
 հաննէս =

230. Յարաբերեալն և յարաբերականին հոլովելը Դոխանախոս .

Որոց առ գերութեամբն մարգարէք առաջին է սա . —
 մարգարէից որ առ գերութեամբն =
 Ապստամբութիւն ուսուցանեա 'ի Մովսիսէ որոց 'ի հե-
 թանոսս ամենայն հրէայք են . — ամենայն հրէից որ =
 Յուցանելով զոր 'ի խոնարհութենէն օգուտն . — զօգու-
 տրն որ 'ի խոնարհութենէն =
 Մարգարէանայ զոր առ յապա անցք ընդ Սաւուղ ան-
 ցանելոց էին . — զանցս որ առ յապա ընդ Սաւուղ =
 Յոր նախ բանքդ յարմարի և յաջորդս . — 'ի բանսդ որ
 նախ յարմարի և յաջորդս =
 Ոչ ելի յերուսաղէմ առ որ յառաջագոյն քան զիս առա-
 քեալքն էին . — առ առաքեալսն որ =
 Զորս վասն Կռոնոսի և Արամազդայ պատմութիւնք ի-
 ցեն , ամաչեմ ասել . — զպատմութիւնսն որք վասն =

231. Ըստ Բառերի յօժը (և ոչ կամ կամով կապոսած)՝ երբեքն
Ռայն առջինին կամ Ռայն երկրին վրայ .

Կարկուտն և անձրև : Աղբառն և անանկ : Հօրն կամ մօր :
Քահանայապետքն և դպիրք և փարիսեցիք :

Զխուլն և համր : Զսկանին և զկոյր :

Պիղծդ և անուանարկ : Կործանեցեցոցս և չարչարեցոց : —

Զբովն ուստի ոսկի և արծաթն հատանի :

Իմաստութեան և գիտութեանն Աստուծոյ :

Հեղութեամբ և հանդարտութեամբն Քրիստոսի :

Վասն հարց և մարցն : Մոգաց և մոգպետացն :

232. Բայցայայտելն յօժը՝ երբեքն նախադաս Բայցայայտելն վրայ .

Ի Դիլթան գետոյ : Ի Սինն անապատէ : ԶԿուաշն աւան :

Ի Թիլն աւան իւրում : Հայրդ անուն մի է :

Եպիսկոպոսն անուն ՚ի հեղենացի լեզուէ է :

233. Գոյականին յօժը՝ երբեքն Ռայն առջինին վրայ .

Մեծն Պաւղոս : Քաջին Հայկայ : Նորս Երուսաղէմի :

Անաչառն եմք մասնեալ ատենի : Պղծալիցն չրթամբք :

Ի դաւողացն թափէ զինքն թռչնոց : Կորուսեալս հոգւոյ :

Կարօտս անձին : Արարչականդ քո հրամանաց :

Քումդ կուսութեան : Ամենակալ մեծանունդ տէր : —

Օր տեառն մեծն և երևելին : Բաբիլոն մեծն :

Յամենայն աղգաց եկեցոցն ՚ի վերայ Երուսաղէմի :

Տէր ամենակալն : Արանց խօտասրտացդ այդոցիկ :

Այր լի գիտութեամբ հայովս , և առաւելեալ յունիւն : —

Ծերութիւն պատուական՝ ոչ բազմաժամանակեացն է :

Անկիրթն դիւրաւ մոլորի : Զպատուականն . յանարգէն :

Ընկալ զփոքրս ՚ի տկարէս . . . զմեծդ առ ՚ի հզօրէզ :

234. Յարկայտելն յօժը՝ երբեքն յարկայոցն վրայ .

Զսրբութեանն օրէնս : Զնորունն հաւաստութիւն :

Զի՞նչ օգտեցուցանէ ոմանցն լուսաւորութիւն զհաւ
սարակացն անտեսութիւն : —

Այս առակ և դատաւորին . — դատաւորի առակն :

Է բարկութիւն որ գովելի է ՚ի գրոց , որպէս Մովսէսին .

— Մովսէսի բարկութիւնն :

Կերպարանիմք զԴաւթին . — զկերպարանսն Դաւթի :

235. Խնդրառոտին յօրը՝ երբեք խնդրին՝ համ ճակֆային վրայ .
 Նմանութիւն Աստուծոյ է սուրբն և արդարն գոյ հան-
 դերձ խոհեմութեամբ . — սուրբ և արդար գոյն :

Զինչ իցէ 'ի մեռելոցն յառնել . — 'ի մեռելոց յառնելն :
 Անտիրքայ Երևեալն անուանելոյ . — անուանելոյն Երևեալ :
 Յինէնս գործեցելոց . — գործեցելոցս յինէն :

Յաղագս առ մեզն գթութեան . — գթութեանն առ մեզ :
 Միւսանգամն գալստեան դատաստան :

Վաղն առնելով, ցանգն հայելով : Զանգն սուրու :

Ոչ էր հաւասար պարզաբար գնալն և այնպիսի պատ-
 ճառաւն . — այնպիսի պատճառաւ գնալն, երթն :

Մարմնովն, հոգւովն, առ 'ի մէնջս, առ 'ի մէնջն :

Զառնելն և զոչն, 'ի բանալն և յոչն . — զոչ առնելն :

236. Յարաբերեալին յօրը՝ յարաբերականին անխաղէս երբե-
 բառին համ բային վրայ .

Որ խօսիմս ընդ քեզ : Զոր խորհեցայս առնել :

Քան զոր ասեմս : Զոր գրեցիդ : Զոր կամիմս :

Զոր քակեցին : Որոյ եղերուքն դուք որդիք :

Որում չեմն արժանի : Որովք հնարիքն ունել :

Ոյր ոչն գուցէ : Իւ փորձեցերն : Գիտէք զինչ ասեմս :

Գիտէք զինչ արարիդ ձեզ : Զինչ է այդ զի խորդասդ :

Զգիտեմ զինչ խօսիսդ : Յո երթամս : Յու մմէ ելին :

Որ ինեւս խօսի : Յոր եսդ իջանեմ : Զոր սայս առնէ :

Որ վասն քոյն մատնեցաւ : Որ վասն քո սպանաւն :

Որ 'ի Բաբելոն ընտրելակիցն եկեղեցի է համ ընտրելա-
 կից եկեղեցին է :

Ինձ որ տրուպս եմ : Որ ձիթենիդ վայրենի էիր :

Զոր ոստանիկան անուանեն : Որ զԵրիքովն կործանեաց :

Որք ուսուցանելս պարտեաք : Որ արբեալդ էք :

Որ ատոս կան : Որ զկնիդ գայ : Զոր միշտն ասէի :

Յոր ես մտանեմս : Զորոց դուք չարախօսէքդ :

237. Նշանակէս նաեւ յարաբերականի ո՛ր ո՛նեցող բառերէ ե-
 րբեք եկող բառերուն վրայ .

Ուստի եմն գիտէք, և ո՛ւր երթամն գիտիցէք :

Որպէս երդուայն : Քան որչափ էքդ : Մինչ երթայինն :

Մինչդեռ կայրն կախեալ : Յորժամ նորայն նախատէին :

Ես այր տառապեալ զիմորդ կամս հիացեալ :

3. ՆԱԽԴԻՐ

238. Արհնամ թառից նախորդը թայն առջինին լրաց .
 Չայր այր իւրաքանչիւր . զազգս ազգս . զբարիք բարին :
 Ի քաղաքաց քաղաքաց . 'ի շարաթու շարաթու :
 Առ զօրավար զօրավար . ընդ ժամս ժամս :
 Ի կեղծս կեղծս խօսել կամ կեղծս 'ի կեղծս խօսել :
 Ի կերպս կերպս լինել կամ կերպս 'ի կերպս լինել :

239. Երբ թեյճը բացառահան և թեյճը արահան հողմներով .
 Տանէ 'ի տուն , գրանէ 'ի գունն , կենաց 'ի կեանս :
 Տուն 'ի տանէ , տեղի 'ի տեղւոջէ , օր յօրէ , ամի յամիոյ :
 Ի տանէ 'իտուն , 'ի կրօնից 'ի կրօնս , 'ի քաղաքէ 'ի քաղաք :
 Յամանոյ աման , 'ի նիւթոյ նիւթ :

240. Ըստ թառից նոյն նախորդը երբեմն թայն առջինին :
 Չարջառ և ոչխար . զոգւով և մարմնով . յոգի և մարմին :
 Ի ժողովել Պաւղոսի խախ ինչ բազում և դնել 'ի վերաց
 խարուկին :

Ի սուրբ և ծարաւոյ . 'ի մեռելոց և կենդանեաց :
 Առ հովիւն և տեսուչ հոգւոյ ձերոց :
 Երանեմ ես առ հայրն եմ և առ հայր ձեր , և Աստ
 ուածն իմ և Աստուած ձեր :

Ընդ ժուժկարութիւն և տոկալ . ըստ փոքու և մեծի :

241. Բացայայտելն նախորդը .

Ի Սինն լեառն . յերկրին Գեսեմ . 'ի Գարեհէ արքայէ :
 Չհայր քս խոսրով . զխոսրով հայր նորա : —
 Ի Մովսիսէ յառնէն Աստուծոյ . յերկրին 'ի Գեսեմ : —
 Սուրբ Սեպուհն զՀմայեակ . հայր մեր զԱբրահամ :

242. Գոյականին նախորդը .

Չտերունահանն ասել առ նոսա բան :
 Ի հարազատէն իւրմէ մեռանել եղբօրէ : —
 Չտունս զայս զբարձր : Չժողովուրդ զայդ զչար :
 Չճանապարհս ձեր չարս , և զգնացս ձեր զբարիս :
 Ի անկոյ իմեքէ 'ի մահաբերէ : Յաւուր յերեւելուջ : —
 Մեծութիւն բազում զհայրենի ժառանգեալ :
 Ուսեալ դպրութիւն զյայն : Չգեսա զյուսին զգեհուն :
 Թագաւոր զոմն ասեն զՅիսուս : Բան զայսպիսի :
 Մեծաւ զօրութեամբ բարձր 'ի ձայն աղաղակէ : —
 Եթէ ընդ փայտ դալար զայդ առնեն , ընդ չորն զլինիցի :

243. Յապէացեալն նախորդը .

Գիտել զտարեաց բոլորմունս և զաստեղաց դիրս :
 Զգեղեցիկ զիմ հանդերձս : Ի հօր մերոյ ընչից : —
 Զմիտս կամեցաւ հաճել զամբօխին : Զիմ զաչս եբաց :
 Յիւր 'ի փառսն : Ապրեցան 'ի հրոյն 'ի հնոցէ :
 Յորոյ դուն 'ի խնդիր երթեալ էիր :
 Զիմոց բարուց զկնի : Զօտարի զհետ ոչ երթիցեն : —
 Պտուղս զգեղեցիկ ծառոց : Ոչ խնդրեմ ինչ զձեր :
 Եւ ոչ մեծին Գրիգորի յառաքինութիւնսն ուչ եղին :
 Քանի՞ սակառի բարձէք զկոտորոցն լի : —
 Յիշեացես զօր մահուն և զգառաստանին :
 Տգէտ են Աստուծոյ արդարութեանն և զիւրեանցն
 խնդրեն կացուցանել :

244. Խնորհառ-ին նախորդը .

Զհուրք կիզեայն և զհողմով հոսեայն և զժանեօք գա-
 ղանաց ծախեայն յարուցանես :
 Զգուշանալ 'ի կռոց զոհելոյ : Ի բաղում բանս խօսելոյ :
 Զընդ աջմէ հօր նստեայն : Առ 'ի ծննդենէ ազատովքն :
 Զիլոյս անմատոյց ծածկեալդ : Զյետ մահու կեանս : —
 Զառ Գարեհիւ զկռիւն : Զհոգւով չափ զսէրն :
 Զփառս զառ 'ի միայն Աստուծոյ ոչ խնդրէք : —
 Յերկինս զհամբառնայն քրիստոսի մարգարէանայ :
 Եթէ ոչ կացցուք 'ի բաց զաղքասն 'ի լկելոյ : —
 Ոչ զսոսկ աղքատն , այլ զհոգւովն :
 Ի բանիւք յանցանելն , 'ի գործով և 'ի խորհրդովք :
 Վերս 'ի վերայ վիրաց , և ցաւս 'ի ցաւոց յաւելուն :
 245. Նոյն նախորդով նախադաս խնորհ ունեցող խնորհառուն
 էրբէմն առանց նախորդի .

Զբռամբ անկեալսն իւրեանց՝ բռնութեամբ ժողովեն .
 — զանկեալսն զբռամբ իւրեանց :
 Յարի և այս 'ի Բաբելոնէ դարձեալսն . — 'ի դարձեալսն
 'ի Բաբելոնէ :

246. Զով, յով և անոնց նոյնաձայն գրելով սխաժ բառերն էր-
 բէմն առանց նախորդի .

Ասին զէնս իւրեանց, սեղանն սրբել . — զզէնս, զսեղանն :
 Յաւիտեանս , յաւիտենից . — 'ի յաւիտեանս , 'ի յա'' :
 Հարաւոյ կողմանէ , — 'ի հարաւոյ կողմանէ :

Գ Լ Ո Ւ Խ Զ Ո Ր Ր Ո Ր Գ

ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՌՈՒՆՈՒԹԻՒՆ

1. ԿԵՏ

247. Չրս կեբերն յե-երը.

Բուժ ('). Միջակէտ (.).
Ստորակէտ (,). Վերջակէտ (:) :

248. Օրինակ .

Բոլոր մարմնոյս՝ հոգի է կենդանութիւն, իսկ մարմնոյ
և հոգւոյ՝ միտք են կառավար. և որպէս առ մի մարդ,
այսպէս առ բոլոր աշխարհս :

Որ իբրեւ զհանդերձ կարծէր ունել մեզ զբրիտանիւ
թիւնն, արդ իբրեւ զգոյն ՚ի մարմնոյ՝ չկարէ շրջել.
Թերեւս և ոչ այլ կարասցէ մինչեւ ՚ի կատարած :

Այո, արքայ քաջ, այդ այդպէս է :

Ստիպէր զնոսա և ասէր. Թող գրեմ և ցուցանեմ մեծ
թագաւորին :

2. Ո Լ Ո Ր Ա Կ

249. Իրե՛ս յըր՛սիս յե-երը.

Շէշտ ('). Երկար ('). Պարոյկ (°) :

250. Օրինակ .

Հասրա, մանաւանդ, աւասիկ, այսպէս, լուարուք :

Սիրեա՛, աղէ հարց : Ճառայք, հնազանդ լերուք :

Ո՛չ կամիմ, ո՛չ որ, ո՛չ այդպէս, մի՛ տայք, մի՛ սիրէք :

Մե՛ծ պատուհաս, եւս առաւել, առաւել եւս :

Տէ՛ր տէր, բարերա՛ր տէր, տէ՛ր բարերար :

Բա՛րէ, վա՛շ, ս՛հ, աւա՛ղ, զարմա՛նք մեծ :

Տէ՛ր տէ՛ր մեր, զի՛ սքանչելի է անու՛ն քո :

Զի՛, քանի՛, ընդէ՛ր, ուստի՛, սրպէս, այդչափ :

Հասեա՛լ իցեա, իցե՛ս հասեալ, կերա՛ր արդեօք :

Մի՛թէ մարթ ինչ իցէ, մի՛թէ իցէ՛ ինչ մարթ :

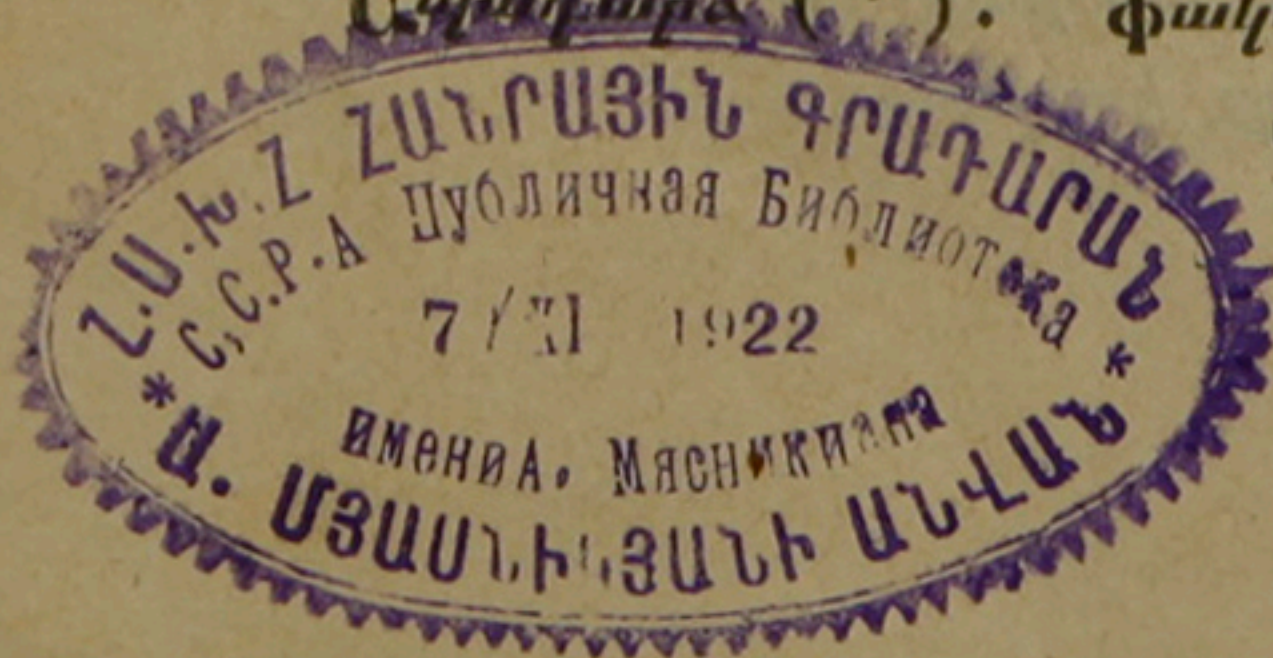
3. Տ Ր Ո Հ Ա Կ

251. Վեց արհաւիր յե-երը.

Ենթամնայ (-). Չակերտ (" "). Տաշ (-).

Ապագործ ('). Փակագիծ (). Երկուորեակ (") :

ՎԵՐՁ

2013

2366

<< Uqqu

7000

